

HÅLLBARHETSBEDÖMNING ÖVERSIKTSPLAN FÖR DANDERYDS KOMMUN

MED MKB FÖR STRATEGISK MILJÖBEDÖMNING

BESTÄLLARE

Danderyd kommun
Kontaktperson: Staffan Lind

KONSULT

WSP Samhällsbyggnad
WSP Sverige AB
121 88 Stockholm-Globen
Besök: Arenavägen 7
Tel: +46 10 7225000
wsp.com

Uppdragsansvarig: Filippa Pershagen

Medverkande utredare:
Hanna Ljungqvist,
Emmelie Nilsson
Oskar Wallgren (uppdragsansvarig,
samrådsskede)

Granskare: Emma Hell Lövgren

Mars 2022
Bild framsida: Stocksundsbron in till
Danderyd - Fotograf Erik Somnäs 2020

FN:s globala hållbarhetsmål

SAMLAD BEDÖMNING AV ÖVERSIKTSPLANEN

För alla nya översiktsplaner ska en strategisk miljöbedömning genomföras. Syftet med en sådan bedömning är att integrera miljöaspekter i planen så att en hållbar utveckling främjas. Miljöbedömningen genomförs parallellt med, och integrerat i, planprocessen. Danderyds kommun har valt att utvidga bedömningen till att också inkludera sociala och ekonomiska konsekvenser. Detta avsnitt sammanfattar konsekvensbeskrivningen för Danderyds kommuns nya översiktsplan. Texten utgör en icke-teknisk sammanfattning av arbetet.

I planen definieras fyra målområden, med tillhörande målbilder och övergripande mål för hela kommunens framtida rumsliga utveckling och fysiska planering. Dessa ligger till grund för planens förslag på hur mark- och vattenområden ska utvecklas. Den nya översiktsplanen är i första hand inriktad på utveckling av ny eller ändrad bebyggelse inom 14 områden för vilka fördjupade utredningar ska klargöra behov och möjligheter till nybyggnation. I övrigt ska utvecklingen i redan byggda områden bidra till ett varierat utbud, samtidigt som kulturhistoriska, arkitektoniska, miljömässiga och friluftslivsrelaterade intressen bevaras och/eller utvecklas. Kommunen har inget uttalat mål för vilken befolkningsutveckling som planen ska möjliggöra.

Den exakta omfattningen av den föreslagna tillkommande bebyggelsen är inte beskriven. Sammantaget medger planen en relativt försiktig utveckling av kommunens markanvändning. Omfattningen av negativa miljökonsekvenser till följd av ändrad markanvändning bedöms generellt sett som liten.

Lokalisering av bebyggelse och verksamheter ska enligt plan- och bygglagen (PBL) vara lämplig utifrån beskaffenhet, läge och behov. Frågor kopplat till hälsa, säkerhet och risk ska vara centrala vid en sådan prövning. I planen föreslås ny bebyggelse möjliggöras i flera utredningsområden med jämförelsevis dåliga förutsättningar vad gäller exempelvis buller, luftkvalitet, markföroreningar och klimatrelaterade risker. Det är angeläget att dessa förutsättningar klarläggs i mer detalj och att det finns en öppenhet för att undanta områden från vidare utredning om de inte visar sig klara PBL:s lämplighetskrav.

Kommunens demografi är en förutsättning som utgör grund för kommunens planarbete. Kommunen gör bedömningen att det finns en risk att befolkningens sammansättning över tid kommer att påverka försörjningskvoten negativt och att ett överskott på till exempel skolor kommer att uppstå. Följer utvecklingen i kommunen den nya befolkningsprognosen från 2022 bedöms försörjningskvoten påverkas positivt, det är dock avhängigt att ny byggnation sker så som befolkningsprognosen bedömer fram till år 2037. Kommunalekonomin kan dessutom påverkas påtagligt. Planen hanterar inte denna fråga strategiskt – varken markanvändning eller planeringsriktlinjer är kopplade till och utformade för att möta framtidens demografi. Översiktsplanen skulle bättre kunna bidra till kommunens samlade utveckling med en tydligare koppling mellan demografi, hushållens sammansättning, och planering för bostadsutbud för olika typer av behov i olika kommundelar.

Miljökonsekvenser

Danderyds ambition är att **sjöar och vattendrag** ska vara ekologiskt hållbara och att variationsrika livsmiljöer ska ha goda livsförhållanden. Dagvattenhantering och påverkan på ytvatten lyfts fram som de stora utmaningarna kopplat till kommunens vatten. Utifrån den begränsade exploatering som planen medger, kombinerat med de åtgärder för rening och fördröjning av dagvatten som beskrivs bedöms planen sammantaget innebära positiva konsekvenser för kommunens ytvatten och möjligheterna att nå miljö kvalitetsnormerna. Planens hantering av grundvatten är inte lika omfattande och medför en risk för att viktiga frågor som rör kommunens grundvatten missas.

Danderyd har flera områden med höga **naturvärden**. Ett av de övergripande målen i planen är att kommunen ska ha en grön och hälsosam livsmiljö för alla. Nybyggande ska koncentreras till kollektivtrafiknära lägen och anpassas till Danderyds gröna stadslandskap. Ekologiskt känsliga områden ska värnas och den biologiska mångfalden stärkas. Översiktsplanen pekar ut kustlinjen, de större sammanhängande skogsområdena, ek-, ädellöv- och barrskogsmiljöer men även naturen i villa- och trädgårdsstaden med ett särskilt värde som ska värnas. De övergripande målen samt de åtgärder som presenteras i planen är ambitiösa. Viljeriktningen är att stärka naturvärden och ekologiska samband. Under respektive utredningsområde beskrivs hänsyn för efterföljande planering vilket är positivt. Konkreta riktlinjer eller krav knutna till de föreslagna utredningsområdena saknas dock. Planen medger sammantaget att en mycket liten del naturmark tas i anspråk. Varken grönstruktur eller biologiska mångfald bedöms påverkas i någon betydande utsträckning.

Planen har en hög ambitionsnivå för att tillvarata och bevara **kulturhistoriska värden**. Historiska och kulturella värden som skapar identitet och karaktär ska bevaras och utvecklas. Översiktsplanens riktlinjer vägleder fortsatt planering och pekar ut att kulturhistoriskt värdefull bebyggelse ska bevaras. Ny bebyggelse ska vid förtätning ta hänsyn till den befintliga byggda miljön och stor restriktivitet ska gälla vid förtätning och avstyckning inom villaområden. Planen innebär att en stor del av kommunens kulturhistoriska värden bevaras och det bedöms ge tillräcklig vägledning för att i efterföljande planering skydda och utveckla dessa värden.

Den nya översiktsplanen konsekvenser i termer av **klimatpåverkan** är svårbedömda. Bilens framkomlighet beskrivs som en fortsatt prioriterad fråga. Samtidigt presenteras flera inriktningar för att uppmuntra eller på annat sätt påverka invånarna mot mindre klimatpåverkande beslut i vardagen, framför allt kopplat till hållbara transporter. Åtgärder för att nå målet är bland annat att minska transporterens negativa klimatpåverkan samt att vid nybyggnation prioritera kollektivtrafiknära lägen med tillgång till goda gång- och cykelförhållanden.

Sociala konsekvenser

Buller och dålig **luftkvalitet** är allvarliga problem i många tätbebyggda miljöer med mycket trafik. En övergripande inriktning i planen är att luften i Danderyd ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas. Boendemiljöer, förskolor och skolors inne- och utomhusmiljö samt park- och rekreationsområden ska prioriteras vid bullerreducerande åtgärder. Planens inriktning med bebyggelseutveckling längs E18-stråket bedöms dock öka risken att människor utsätts för buller

över riktvärden samt ohälsosamma luftföroreningar. Utformningen av en tillkommande bebyggelse kan påverka situationen på enskilda platser positivt. En tunnelförläggning av E18 skulle förbättra luftkvalitet och bullernivåer avsevärt längs hela korridoren lokalt.

Trygghet och trivsel är viktiga för människors välbefinnande och för kommunens attraktivitet. Planen har inriktningar bl.a. för att utveckla och bevara viktiga rekreationsstråk, säkerställa tillgång till lekplats inom 300 meter för nybyggda bostäder, samt att placering och utformning av ny bebyggelse sker så att det inte hindrar det rörliga friluftslivet utan istället bidrar till utvecklade rekreationsstråk. Det finns också riktlinjer för trygghet i utemiljön, men enskilda platser som idag är otrugga identifieras inte. Riktlinjer för tillgång till lekplatser för befintliga bostäder saknas även. Sammantaget bedöms planen bidra till att

stötta en trygg och trivsam utveckling.

Planen har bedömts utifrån hur väl det möjliggör ett **Hållbart vardagsliv och levande samhällen**. Relevant riktlinje i planen är t.ex. att en variation av bostadsutbudet i alla kommundelar ska prioriteras för att underlätta kvarboende i sin närmiljö. Hur behov av olika typer av bostäder ser ut i enskilda kommundelar klagörs dock inte. Att placera huvuddelen av ny bebyggelse i kollektivtrafknära lägen som planen lyfter bidrar till goda förutsättningar för ett hållbart vardagsliv. Det gör även satsningar på att stärka gång- och cykeltrafiken vilket gör det säkrare och attraktivare för fler att gå eller cykla till arbete, skola och andra målpunkter. Möjligheterna att, inom ramen för den fysiska planeringen, möta de demografiska utmaningarna tas inte tillvara. Detta påverkar möjligheterna att i enskilda områden långsiktigt bibehålla ett

befolkningsunderlag som medger fortsatt hög tillgänglighet till service, förskolor, skolor och andra offentliga tjänster.

All planering bör bidra till **inkludering och social sammanhållning**. Bebyggelsen i kommunen utgörs dels av ett centralt stråk med huvudsakligen högre bebyggelse med flerbostadshus, arbetsplatser och service, dels av en varierad småhusbebyggelse av trädgårdskaraktär med inslag av flerfamiljshus och lokala servicecentra.

Översiktsplanen vill knyta samman kommunen med bättre förbindelser mellan kommundelarna. I varje kommundel ska det finnas goda möjligheter för olika slags idrotts- och motionsaktiviteter. Lokaliseringen av sådana målpunkter samt lokalisering av målpunkter som en större lekplats kan bidra till att knyta samman olika bostadsområden genom att gemensamma mötesplatser för boende inom olika kommundelar skapas. Skolor kan fungera på samma sätt. Sammantaget bedöms planen presentera ambitioner, mål och planeringsinriktningar som kan bidra till en utveckling mot en mer sammanhållen utveckling. En tydlighet i hur behoven ser ut i och mellan enskilda delområden och vilka insatser som rekommenderas skulle ge ökat stöd i den fortsatta planeringen.

Översiktsplanen uppmärksammar ett antal **risker** som är förknippade med områden föreslagna för vidare utredning. Det handlar om klimatrelaterade risker som ras, skred och översvämning vid skyfall, men också förorenad mark eller radon. Det är positivt att en riskkartläggning genomförts men det framgår inte av planen hur resultaten omhändertagits, hur riskerna ska mildras eller om kartläggningen på något vis påverkat valet av lokaliseringar. Det är även positivt att kommunen särskilt pekar ut områden för skyfallshantering i mark- och vattenanvändningskartan. I nuläget går det dock inte att bedöma hur allvarliga riskerna sammantaget

är. Det är därför angeläget med tydliga och transparenta motiv till varför utredningssområden lokaliserats till platser där det finns identifierade risker.

Ekonomiska konsekvenser

I termer av **hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön** har planen små konsekvenser. Ny bebyggelse planeras i första hand i områden intill E18 eller i anslutning till annan bebyggelse. Genom att bygga tätt i kollektivtrafiknära redan ianspråktagna områden bidrar planen till att hushålla med marken i den fysiska planeringen. Ingen jordbruksmark påverkas.

Planen innehåller förhållandevis få konkreta förslag som direkt påverkar den **kommunala ekonomin**. Ingen större utveckling av nya bostadsområden pekas ut. Sådan utveckling kan annars vara förenad med stora kommunala kostnader för iordningställande av allmän platsmark, förbättring av gator och vägar samt komplettering av teknisk försörjning. Den demografiska utvecklingen kan däremot på sikt påverka kommunens ekonomi avsevärt.

Planen har relativt lite innehåll som direkt påverkar **näringslivets förutsättningar** i kommunen. Inget av de övergripande målen är inriktat på näringslivets behov, men inriktningen på tillgänglighet, attraktiva stadsmiljöer och goda kommunikationer gynnar nuvarande verksamheter i kommunen och kan bidra till att attrahera nya. Läget i regionen och tillgången på kvalificerad arbetskraft borde ge goda förutsättningar för näringslivet också framöver. Planen skulle kunna lyfta fram de speciella lägesegenskaper som framför allt knutpunkt Danderyd och Danderyds sjukhus har, och sätta områdets möjliga utveckling i ett regionalt perspektiv.

Foto: Ymervägen i Djursholm - Fotograf Kristina Fischer

INNEHÅLL

SAMLAD BEDÖMNING AV ÖVERSIKTSPLANEN	3
1 INLEDNING	10
2 PLANEN	12
3 FÖRUTSÄTTNINGAR OCH NULÄGE	15
3.1 PLANER OCH GÄLLANDE BESTÄMMELSER	15
4 RIKSINTRESSEN OCH NATURA 2000	18
5 METOD	24
5.1 ARBETSSÄTT	24
5.2 VÄRDERING AV KONSEKVENSER	25
6 AVGRÄNSNING	26
7 MILJÖKONSEKVENSER	28
7.1 VATTEN	28
7.2 NATUR	30
7.3 BEBYGGELSE, KULTURMILJÖ OCH LANDSKAP	34
7.4 KLIMATPÅVERKAN	38
8 SOCIALA KONSEKVENSER	40
8.1 HÄLSA OCH LIVSMILJÖ	40
8.2 TRYGGHET OCH TRIVSEL	44
8.3 HÅLLBART VARDAGSLIV OCH LEVANDE SAMHÄLLEN	47
8.4 INKLUDERING OCH SOCIAL SAMMANHÅLLNING	50
8.5 RISK OCH KLIMATANPASSNING	53
9 EKONOMISKA KONSEKVENSER	56
9.1 HUSHÅLLNING MED MARK, VATTEN OCH DEN FYSISKA MILJÖN I ÖVRIGT	56
9.2 KOMMUNAL EKONOMI	57
9.3 FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR NÄRINGSLIVET	58
10 ALTERNATIV	60
10.1 MILJÖNS SANNOLIKA UTVECKLING OM PLANEN INTE ANTAS	60
10.2 AVFÄRDADE ALTERNATIV	62
11 SAMLAD BILD	64
11.1 KONSEKVENSERNA SAMMANFATTADE	64
11.2 ÖVERSIKTSPLANEN OCH MILJÖKVALITETSMÅLEN	66
11.3 FORTSATT ARBETE	68
11.4 UPPFÖLJNING AV KONSEKVENSER	70
12 REFERENSER	71

FIGURER OCH TABELLER

Figur 1. Mark- och vattenanvändningskarta, Danderyds nya översiktsplan	14
Figur 2. Mark- och vattenanvändningskarta från RUFSS 2050 som visar Danderyds kommun	15
Figur 3. Mark- och vattenanvändningskarta tillhörande Danderyds översiktsplan 2006	16
Figur 4. Vägledande och styrande dokument av relevans för översiktsplaneringen i kommunen	17
Figur 5. Kommunens två riksintresseområden för kulturmiljövården	18
Figur 6. Riksintressen för kommunikation	19
Figur 7. Område utpekad som riksintresse för friluftslivet	19
Figur 8. Kommunens naturreservat, samt delar av öarna i Stora Värtan som omfattas av tillträdesförbud	20
Figur 9. Karta över nordöstra Danderyd med Rinkebyskogen	20
Figur 10. Strandskyddsförhållanden	21
Figur 11. Generell modell för hållbarhetskonsekvensbedömning	24
Tabell 1. Statusklassning och kvalitetskrav för Danderyd vattenförekomster	22
Tabell 2. Miljökonsekvenserna sammanfattade	64
Tabell 3. Översiktsplanens bidrag till miljökvalitetsmålen	67

1 INLEDNING

En översiktsplan beskriver en kommuns avsikter i fråga om mark- och vattenanvändning, bebyggelseutveckling, riksintressen och allmänna intressen i övrigt. Alla kommuner ska ha en aktuell översiktsplan. Danderyd kommuns gällande översiktsplan antogs av kommunfullmäktige år 2006. Sedan dess har kommunen utvecklats och behovet av en ny översiktsplan vuxit fram. Kommunfullmäktige gav år 2018 kommunstyrelsen i uppdrag att ta fram en ny översiktsplan (ÖP).

I arbetet med att ta fram översiktsplanen har kommunen deltagit i och fått stöd från länsstyrelsen i Stockholm och Kungliga tekniska högskolan (KTH) genom EKLIPS-projektet (energi och klimat i fysisk planering genom lokal och regional samverkan). Syftet med projektet var att lyfta energi- och klimatfrågorna i den fysiska planeringen och öka kunskapen om dessa.

Parallellt med översiktsplanens initiala arbete pågick även ett arbete med framtagande av ett miljö- och klimatprogram för Danderyds kommun 2021–2030. Programmet antogs av kommunfullmäktige i december 2020. Det ersätter tidigare miljöprogram och klimat- och energistrategi. Andra styrdokument med relevans för ÖP-arbetet och som pågått parallellt med framtagandet av den nya planen är exempelvis bostadsförsörjningsprogram, vattenplan och dagvattenplan, trafikstrategi, kulturmiljöprogram samt klimatanpassningsplan. Enligt 6 kap. 3 § miljöbalken ska en kommun som upprättar en plan

eller ett program som krävs i lag eller annan författning göra en strategisk miljöbedömning om genomförandet av planen, programmet eller ändringen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. En översiktsplan anses alltid medföra sådan påverkan. Miljöbedömningsarbetet ska dokumenteras i en konsekvensbeskrivning.

I syfte att skapa ett bredare beslutsunderlag valde Danderyds kommun att genomföra miljöbedömningen som en del av en bredare hållbarhetsbedömning. I denna konsekvensbeskrivning redovisas därför planens konsekvenser i termer av hållbar utveckling samlat, med de delar som utgör miljökonsekvensbeskrivning enligt miljöbalkens krav tydligt markerade.

Rapporten har följande delar: I kapitel 2 beskrivs kortfattat översiktsplanens huvudsakliga innehåll. Kapitel 3 redovisar förutsättningarna för planeringen i kommunen, och det efterföljande kapitlet presenteras gällande riksintressen och andra områdesskydd som påverkar planeringen. I kapitel 5 summeras den metod som använts i arbetet med hållbarhetsbedömningen och i kapitel 6 beskrivs den avgränsning som gjorts. Översiktsplanens miljömässiga, sociala och ekonomiska konsekvenser redovisas i kapitlen 7–9.

Alternativ och miljöns sannolika utveckling om planen inte antas redovisas i kapitel 10. I kapitel 11 ges en samlad bild av konsekvenserna, tillsammans med förslag på fortsatt arbete för planeringen i stort.

Foto: Danderyds sjukhus - Fotograf Erik Somnäs 2020

2 PLANEN

Danderyds nya översiktsplan utgår från Agenda 2030 och de 17 globala mål som FN:s medlemsländer har enats om. Vidare utgår planen även från de 16 svenska miljömålen, generationsmålet, folkhälsomål, friluftsmål, energi- och klimatmål, mål för gestaltad livsmiljö, kulturmiljömål samt Barnkonventionen. Kommunens övergripande vision är att Danderyd ska vara Sveriges bästa kommun att leva, bo och verka i. Danderyd ska möta invånarnas behov genom hela livet. I Danderyd ska den moderna trädgårdsstaden kombineras med hållbar stadsmiljö och kommunens utveckling ska kännetecknas av engagemang och delaktighet. I arbetet med att nå sin vision har kommunen tagit fram fem strategier: hög tillgänglighet, stor valfrihet, hög effektivitet, hög attraktivitet och stark utveckling.

I översiktsplanen definieras fyra målområden, med tillhörande målbilder och övergripande mål för hela kommunens framtida rumsliga utveckling och fysiska planering. Målområdena ligger till grund för planens förslag på hur mark- och vattenområden ska utvecklas. De är:

- Bygga och bevara för idag och imorgon
- Grön och hälsosam livsmiljö för alla
- Trygga och inbjudande utemiljöer och mötesplatser
- Hållbara resor och transporter

Målområdena redovisas i den långsiktiga utvecklingsinriktningen för kommunen, i de riktlinjer för planeringen som presenteras samt i mark- och vattenanvändningskartan och dess utredningsområden. Planens utvecklingsinriktning redovisar kommunens långsiktiga intentioner och prioriteringar för kommunens planering. Utvecklingsinriktningen beskriver de viktigaste strategiska sambanden som påverkar kommunens långsiktiga

utveckling med ställningstaganden för hur dessa strukturer bör utvecklas, även i ett mellankommunalt och regionalt sammanhang. Rubrikerna för utvecklingsinriktningarna är kopplade till planens övergripande mål och beskrivs utifrån de övergripande strukturerna bebyggelse, natur och friluftsliv, kommunikationer, kommunens offentliga rum samt konsekvenser av utvecklingsinriktningarna.

Utvecklingsinriktningen för bebyggelse är att kommunen ska bidra till att uppfylla det regionala behovet av nya bostäder och arbetsplatser i norra Storstockholm.

Större delen av bebyggelseutvecklingen i Danderyd föreslås även fortsättningsvis ske i närhet till kollektivtrafik samt längs E18-stråket i nord-sydlig riktning. Inriktningen för natur och friluftsliv beskriver hur Danderyds gröna karaktär och naturreservaten bevaras och möjligheter till ett aktivt friluftsliv och fritidsliv utvecklas. Vidare beskriver utvecklingsinriktningen för kommunikationer hur den lokala och regionala kollektivtrafiken byggs ut. Utvecklingsinriktningen för kommunens offentliga rum beskriver utvecklingen för kommunens utemiljöer och mötesplatser. Under konsekvenser för utvecklingsinriktningar beskrivs hur utvecklingsinriktningarna bidrar till att uppfylla översiktsplanens övergripande mål. I detta avsnitt beskrivs även hur strategier och kommunens rådighet kan komma att påverka planens måluppfyllelse.

I planen presenteras två alternativa utvecklingsinriktningar för E18. Alternativ "Ingen tunnel" är utgångspunkt för den framtida planeringen medan alternativet "Lång tunnel" är ett framtida scenario. Kommunens framtida planering ska syfta till att inte omöjliggöra en tunnelförlängning i framtiden. Det är dock

Trafikverket som är väghållare och ansvariga för utvecklingen av E18. Trafikverket har aviserat att de avser att påbörja en åtgärdsvalsstudie av E18 under 2022 med fokus på framkomlighet och miljöaspekter. Först efter denna åtgärdssvalstudie kan kommunen ta ställning till och bedöma den bästa lösningen för Danderyds kommun.

I översiktsplanens mark- och vattenanvändningskarta pekas 14 utredningsområden för bebyggelse och 6 utredningsområden för framtida skyfallshantering ut. I kartan visas områdena med symboliska ringar som visar läge och ungefärlig utbredning, se Figur 1.

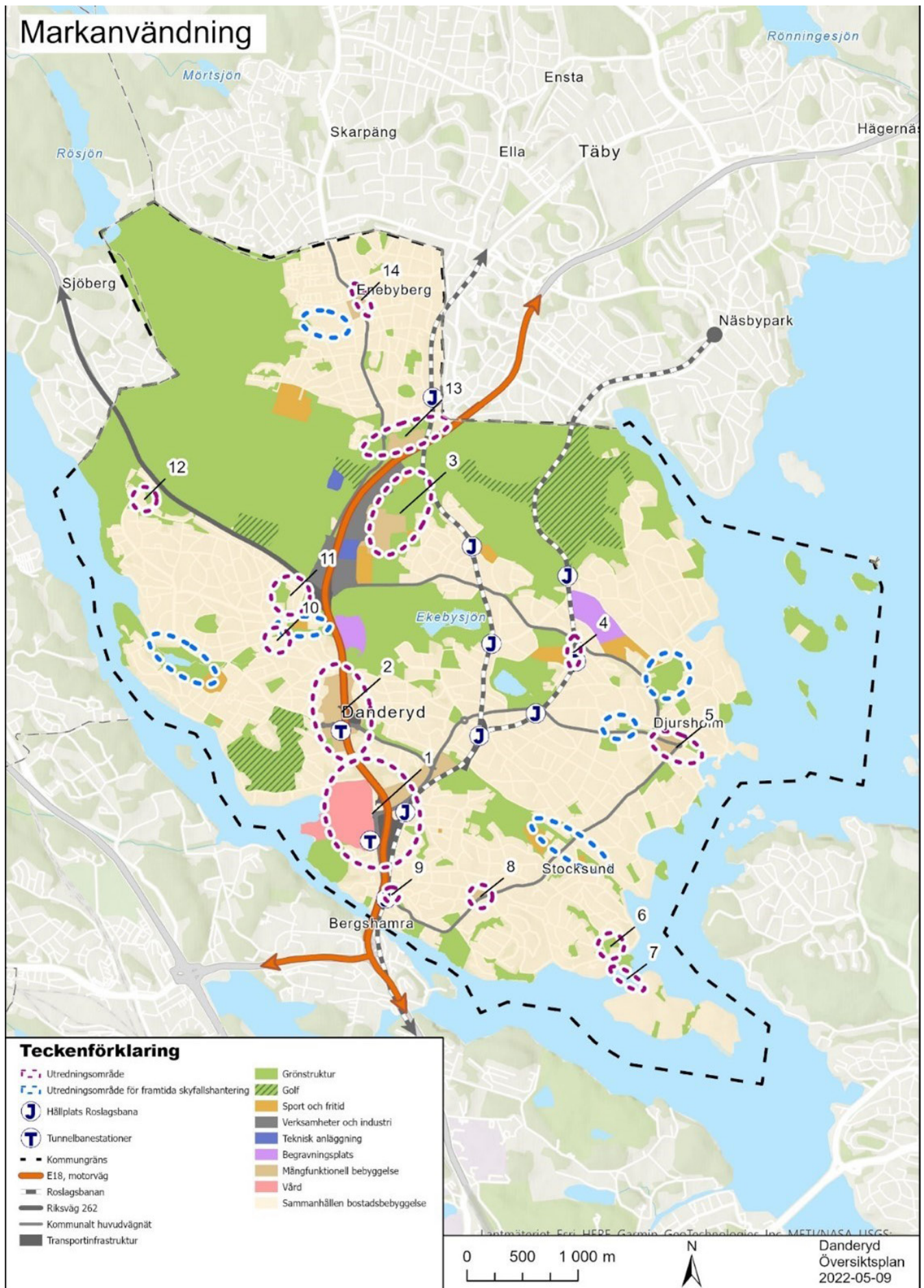
För respektive utredningsområde redovisas kortfattat användning idag, förslag på utveckling i framtiden samt förslag på hänsyn för efterföljande planering. Utöver utredningsområdena visas även förslag på utredningsområden för skyfallshantering. För övriga områden föreslås befintlig markanvändning fortsätta inom områden markerade som mångfunktionell bebyggelse eller sammanhängande bostadsbebyggelse. Kategorin mångfunktionell bebyggelse omfattar bebyggelse med stads- och tätortsmässig karaktär och avser huvudsakligen bostäder, kontor, handel, parker eller annan verksamhet som är förenlig med bostäder. Sammanhängande bostadsbebyggelse avser huvudsakligen bostäder men med vissa kompletterande servicefunktioner som skolor, lokal handel och service eller fritidsanläggningar.

Planen saknar mål för hur många bostäder eller arbetsplatser som den föreslagna markanvändningen ska ge plats för.

År 2018 tog kommunfullmäktige beslut om att påbörja arbetet med översiktsplanen. I slutet av 2019 genomfördes workshops för översiktsplanen med förtroendevalda

och ledningsgrupp i kommunen.

Under sommaren 2020 genomfördes en medborgardialog i form av en digital enkät. Enkäten utgick från samma frågeställningar som workshopen. Resultatet av dessa aktiviteter tillsammans med kommunens vision och övriga utredningar utgör grunden för planen. Mellan 3 maj och 13 juni 2021 var förslaget till ny översiktsplan ute på samråd och mellan 6 december 2021 och 13 februari 2022 genomfördes granskning av förslaget. Under samråd och granskning fick allmänheten, berörda aktörer och myndigheter möjlighet att yttra sig gällande den nya planen. Samråds- och granskningsredogörelse finns att läsa på kommunens webbplats. Efter såväl samråd som granskning har översiktsplanen reviderats och det har medfört att även hållbarhetsbedömningen har uppdaterats i varje skede.

Figur 1. Mark- och vattenanvändningskarta, Danderyds nya översiktsplan.

3 FÖRUTSÄTTNINGAR OCH NULÄGE

Danderyds kommun är en kustkommun som ligger mindre än 1 mil norr om Stockholm. Kommunen omges av vatten i alla väderstreck utom i norr där kommunen gränsar till Sollentuna och Täby. Kommunens maritima gräns är mot Sollentuna i väster, Solna i sydväst, Stockholm i syd samt Lidingö, Vaxholm, Österåker och Täby i öster. Danderyds kommun är en av landets till ytan minsta kommuner med en areal på cirka 28 kvadratkilometer. I kommunen bor drygt 32 000 invånare. Kommunen är av historiska skäl uppdelad i fyra kommundelar: Enebyberg, Danderyd, Stocksund och Djursholm.

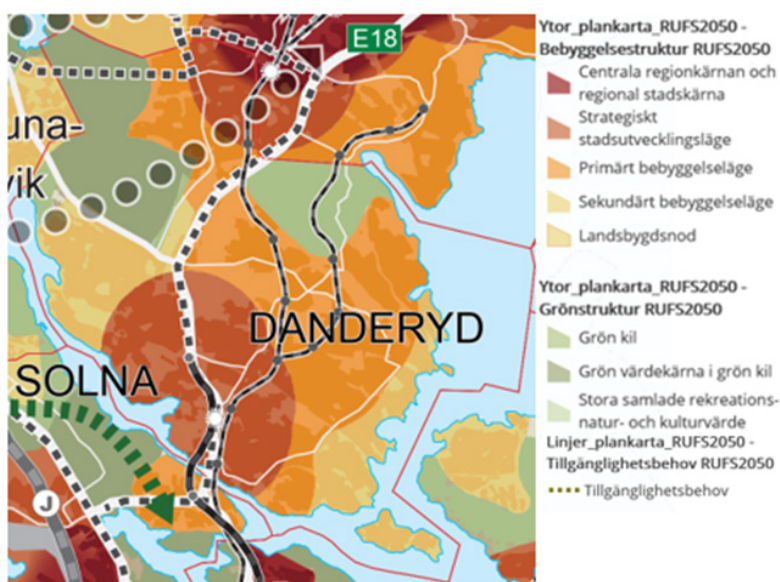
Alla kommundelar har ett eget centrum. I kommunens södra del ligger Danderyds sjukhus, en stor arbetsplats, viktig regional målpunkt och omstigningsstation mellan buss, tunnelbana och Roslagsbanan. De allmänna kommunikationerna inom kommunen består av bussförbindelser samt Roslagsbanan genom Stocksund, Djursholm och Enebyberg. Tunnelbanas röda linje går även till Mörby centrum, vilket är Danderyds kommuncentrum.

3.1 PLANER OCH GÄLLANDE BESTÄMMELSER

3.1.1 RUFSS 2050

Stockholms regionala utvecklingsplan, RUFSS 2050, pekas området runt Danderyds sjukhus och Mörby centrum ut som ett strategiskt stadsutvecklingsläge, se Figur 2. Resten av kommunen pekas ut som primärt eller sekundärt bebyggelseläge. Med strategiskt stadsutvecklingsläge avses områden med hög kollektivtrafiktillgänglighet med hög potential att utveckla täta och sammanhängande stadsmiljöer. De primära bebyggelselägena har enligt RUFSS 2050 potential att utvecklas till täta och sammanhängande miljöer med vissa urbana kvaliteter. I sekundära bebyggelselägen finns potential att komplettera och utveckla området, men ny bebyggelse bör lokaliseras till lägen med högre regional tillgänglighet.

I RUFSS 2050 mark- och vattenanvändningskarta identifieras även tillgänglighetsbehov. Tillgänglighetsbehovet

Figur 2. Mark- och vattenanvändningskarta från RUFSS 2050 som visar Danderyds kommun. Källa: RUFSS 2050

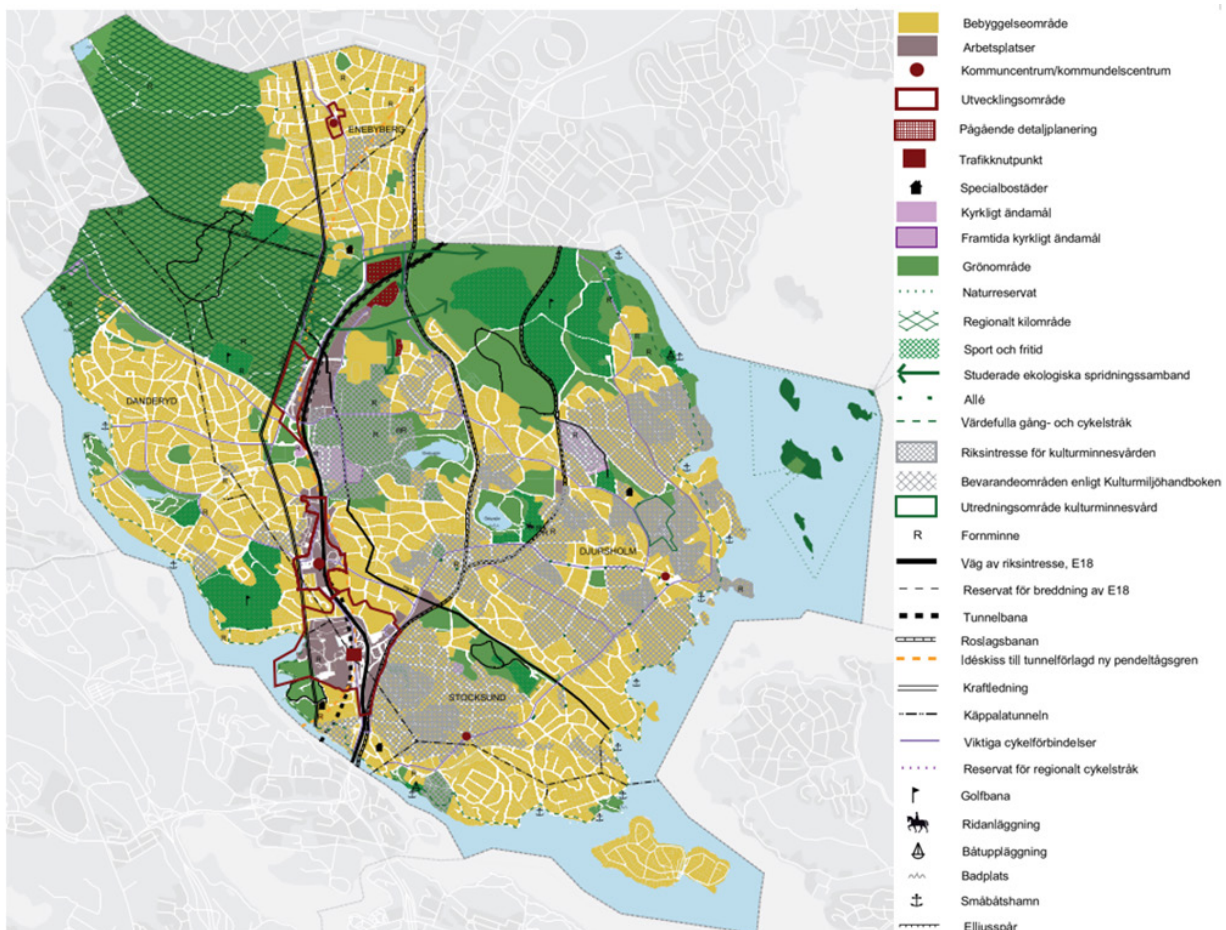
redovisas på ett övergripande sätt som behov som har identifierats för att utveckla det regionala transportsystemet i ett 2050-perspektiv. I Danderyd är det sambandet i nordöst-sydvästlig riktning från Täby genom Danderyd vidare mot Sollentuna som markerats som ett stråk där tillgängligheten kan förbättras. Det identifierade stråket löper genom området utpekade som grön värdekärna i grön kil.

3.1.2 Översiktsplan 2006

I gällande översiktsplan från 2006 presenteras en övergripande inriktning för utvecklingen i Danderyds kommun. I den tillhörande mark- och vattenanvändningskartan illustreras inriktningen för framtidens markanvändning, se Figur 3.

I översiktsplanen presenteras även en övergripande vision att Danderyds kommun ska utvecklas så att de olika kommundelarna sammanbinds. Utvecklingen av attraktiv bebyggelse längs E18 ges som exempel på hur barriäreffekterna och därmed störningarna från E18 kan minska. Visionen är även att Danderyds identitet som bygger på trädgårdsstadens värden med en bebyggelse integrerad i naturmiljön ska bevaras.

Invanarna i Danderyd ska erbjudas ett varierat bostadsutbud i boendemiljöer med speciella kvaliteter. I Danderyd ska även näringslivet ges förutsättningar till fortsatt utveckling i goda kommunikationslägen. Det ska finnas konkurrenskraftig och varierad handel och annan service i

kommunen.

Se vidare kap. 10 Alternativ där skillnader mellan den nya översiktsplanen och gällande ÖP beskrivs.

3.1.3 Vägledande och styrande dokument

Parallellt med översiktsplanen finns det flera

program, planer och strategier som på olika sätt relaterar till planens syfte och mål, och som tillämpas tillsammans med planen i olika beslutssituationer. Dessa kan vara befintliga, planerade eller under framtagande. Vilka dessa vägledande och styrande dokument är och i framtiden kan komma att vara illustreras i Figur 4 nedan.

Exempel på beslutade och kommande styrdokument med relevans för översiktsplanen

Figur 4. Vägledande och styrande dokument av relevans för översiktsplaneringen i kommunen.

4 RIKSINTRESSEN OCH NATURA 2000

I detta avsnitt beskrivs riksintressen och andra skyddade områden inom kommunen som bedöms vara relevanta för hållbarhetsbedömningen.

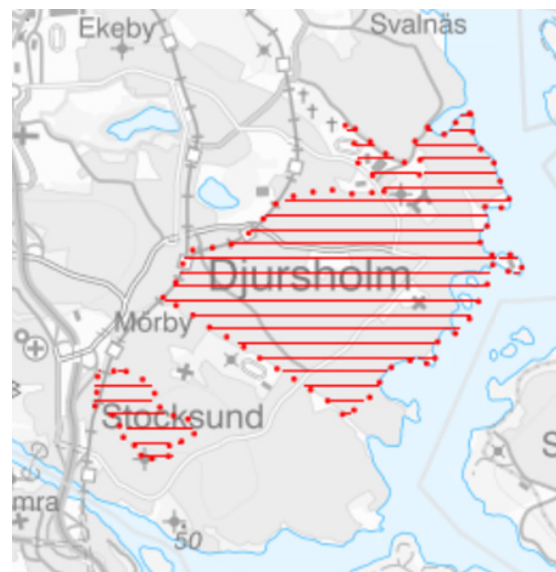
Sedan år 2015 arbetar länsstyrelsen med en översyn av riksintressen för kulturmiljövården i länet.² Inom Danderyds kommun innebär det en översyn av kommunens två riksintressen för kulturmiljövården, se avsnitt 4.1 nedan. Översynen innebär att nya kunskapsunderlag kommer att tas fram och att värdetexter, urval och avgränsningar ses över. Det är Riksantikvarieämbetet som beslutar om dessa och syftet med uppdraget är att minska den areella omfattningen för landet som helhet. Danderyds kommun har tagit del av förslag på revidering och de två riksintresseområdena för kulturmiljö i kommunen föreslås att öka i omfattning.

Sedan januari 2020 genomförs en nationell översyn av kriterierna för mark- och vattenområden av riksintresse för bland annat naturvården, friluftslivet, kulturmiljövården och anläggningar för kommunikationer³. Det är de centrala myndigheterna Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Energimyndigheten, Tillväxtverket och Trafikverket som genomför arbetet på uppdrag av regeringen. Varje myndighet ska göra en översyn av sina respektive anspråk på områden av riksintressen och Boverket är samordnande myndighet i uppdraget.

För analysen i föreliggande rapport används de nu gällande gränserna för respektive riksintresse.

4.1 Riksintresse kulturmiljövård

I Danderyd finns två områden av riksintresse för kulturmiljövården enligt 3 kap 6 § miljöbalken: Djursholm villastad och Stocksund villastad, se Figur 5. Djursholm villastad utgör landets första som förort anlagda villastad, grundad på privat initiativ, och utgör förebild för flera liknande efterföljande samhällen.

Figur 5. Visar kommunens två riksintresseområden för kulturmiljövården. Källa: Boverket, 2020.

4.2 Riksintresse för kommunikationer

I Danderyds kommun finns två riksintressen för kommunikationer utpekade av Trafikverket. Dessa skyddas enligt 3 kap. 8 § miljöbalken. E18 och Roslagsbanan löper i nord-sydlig riktning genom kommunen se Figur 6. E18 löper centralt genom kommunen och passerar bland annat Mörby centrum.

Roslagsbanan består av totalt tre linjer vilka helt delar spårlinje i den södra delen av kommunen och in mot Stockholm. Norr om Djursholms Ösby delar sig Roslagsbanan i två separata linjer norrut. Den västra spårlinjen löper genom Enebyberg (linjerna mot Kårsta och Österskär) och den östra spårlinjen löper genom Djursholm (linjen mot Näsbypark).

Figur 6. Riksintressen för kommunikation, E18 i brun, Roslagsbanan i orange. Källa: Boverket, 2020.

4.3 Riksintresse för friluftslivet

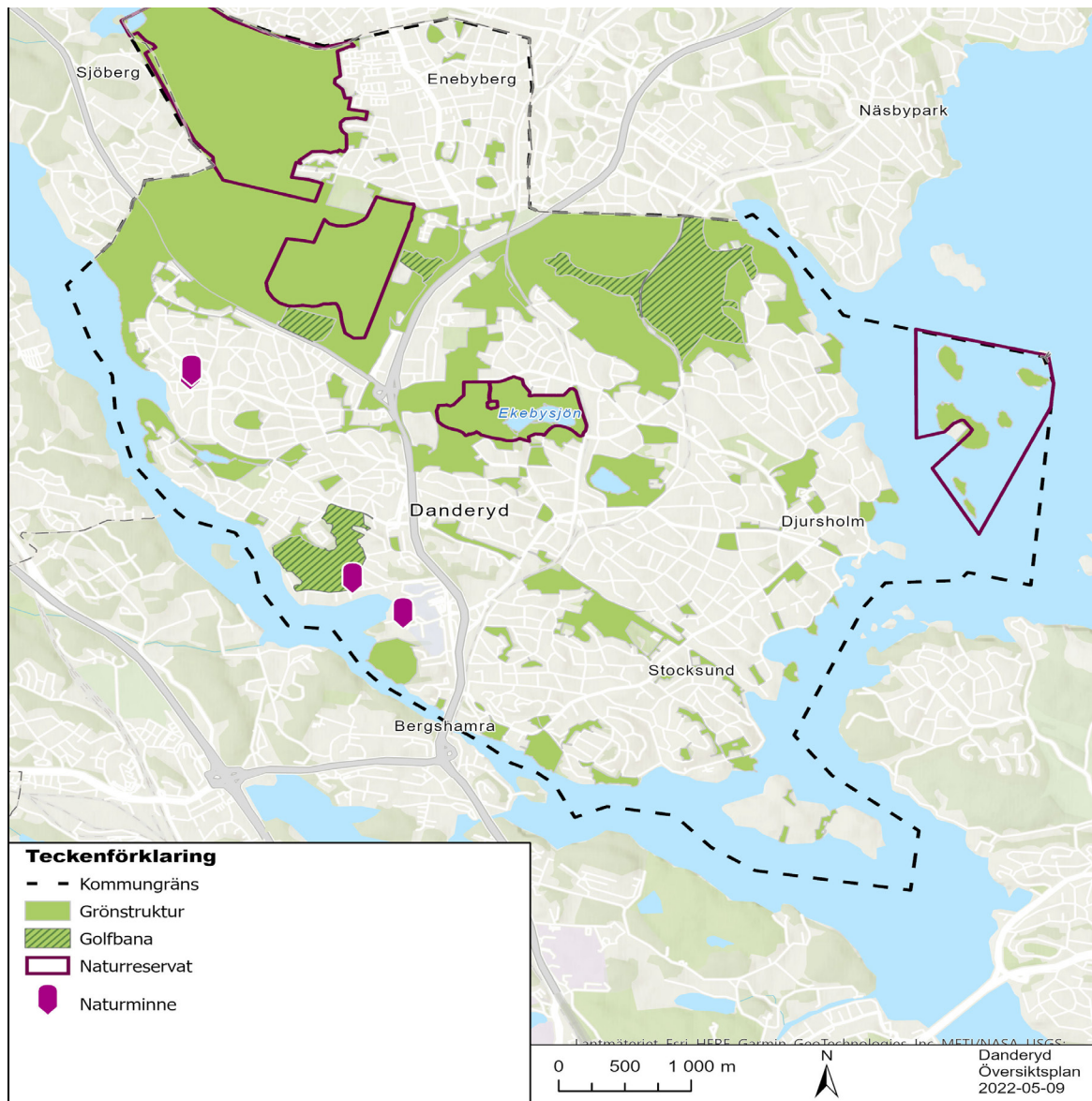
Inom Danderyds nordvästra del finns ett litet område som ingår i utpekade riksintresse för friluftslivet enligt 3 kap. 6 § miljöbalken, se Figur 7. Riksintresset Rösjön-Vallentunasjön-Rönninge by FAB 12 utgörs av ett större område som sträcker sig över kommunerna, Danderyd, Sollentuna, Täby, Upplands-Väsby, Vallentuna. Det är endast en liten del av riksintresseområdet som ligger inom Danderyds kommun.

Figur 7. Område utpekade som riksintresse för friluftslivet markerat i blått skrafferat, kommungränsen markeras i lila och den del som är belägen i Danderyd inom svart cirkel. Källa: Naturvårdsverket, 2020.

4.4 Naturreservat och tillträdesskydd

I Danderyd finns tre kommunala naturreservat som skyddas enligt 7 kap. 4 § miljöbalken, Ekebysjön, Öarna i Stora Värtan och Rinkebyskogen. Tre av öarna i Stora Värtan omfattas även av tillträdesskydd, se Figur 9. Tillträdesförbudet är tidsbestämt och infaller under en bestämd period varje år i syfte att bevara fågelfaunan. I Figur 9 illustreras även kommunens naturreservat Ekebysjön och Öarna i Stora Värtan samt Rinkebyskogen.

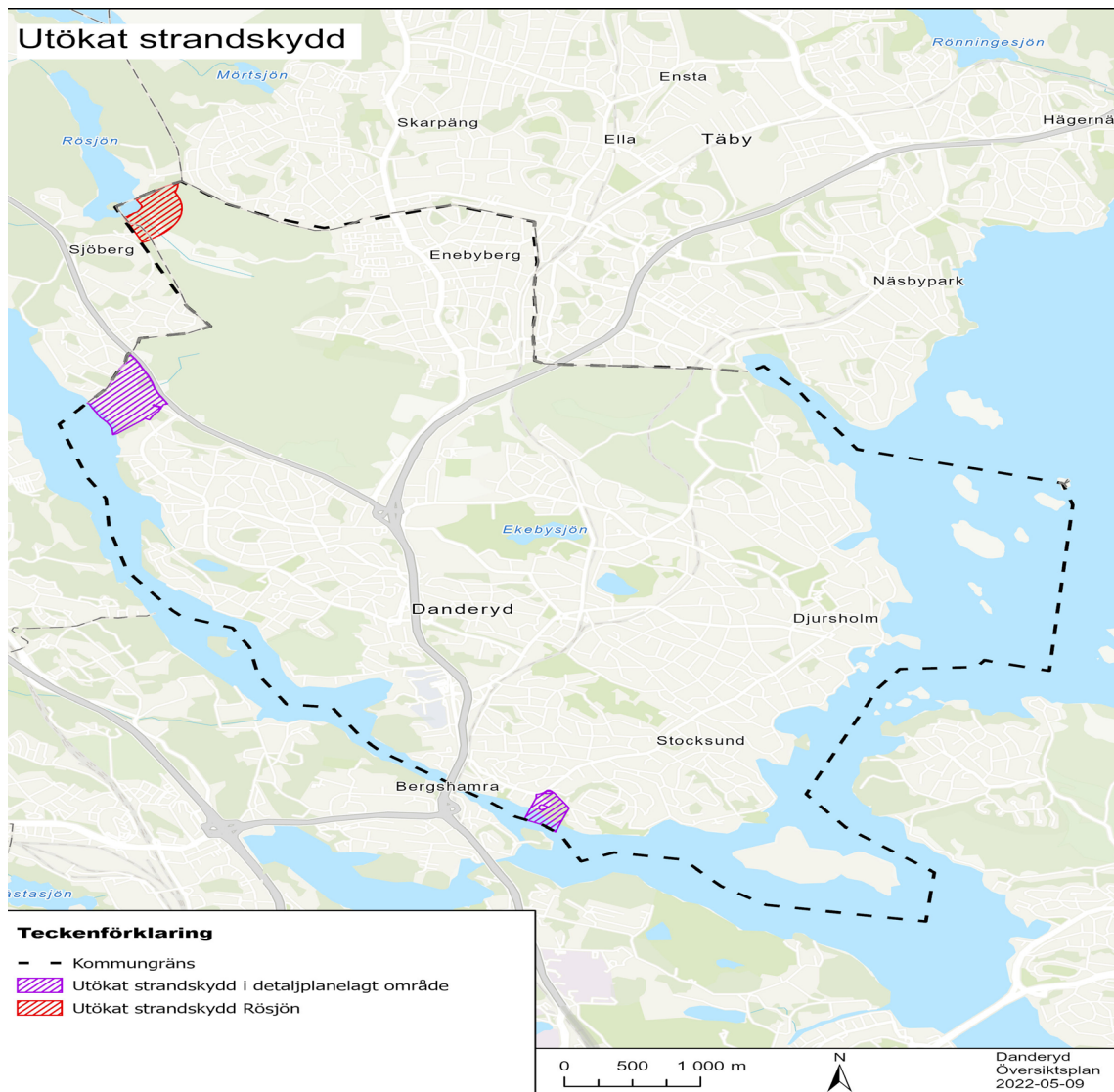
Figur 9. Karta över kommunens naturreservat, ovan till höger en karta över de delar av öarna i Stora Värtan som omfattas av tillträdesförbud (markeras med röd linje)..

4.5 Strandskydd

Miljöbalkens bestämmelser om strandskydd syftar till att hålla stränder fria från bebyggelse för att trygga allmänhetens tillgång till platser för bad och friluftsliv samt skydda värdefull flora och fauna. Det generella strandskyddet är 100 meter på land och 100 meter ut i vattnet. Strandskyddet kan utvidgas till 300 meter för stränder som är särskilt värdefulla. I Danderyd gäller strandskydd för mindre, oplanerade områden vid Sättra äng, vid Rösjön och för de små öarna i Värtan samt inom detaljplan vid Cedergrenska parken

och Sättra ängar. Vid Rösjön och Sättra äng är strandskyddet utvidgat till 300 meter, se Figur 10.

I vissa andra detaljplanelagda eller stadsplanelagda områden kan dock strandskyddet även helt eller delvis gälla. I samband med att en detaljplan upphävs eller ersätts av en ny inträder eller återinträder strandskyddet.

Figur 10. Karta som visar områden med utvidgat strandskydd i rosa och gällande strandskydd inom detaljplanelagt område i gult skrafferat.

4.6 Vattenförekomster

I Danderyd finns totalt fyra ytvattenförekomster och två grundvattenförekomster med definition enligt EU:s vattendirektiv. Ingen av vattenförekomsterna ligger helt inom kommunens gränser. I Danderyds kommun omfattas samtliga kustvatten av miljökvalitetsnormer för ytvatten men av kommunens sjöar är det endast Rösjön som omfattas. Ytvattenförekomster i Danderyd är således sjön Rösjön samt kustvattnen

Edsviken, Stora Värtan och Lilla Värtan. Grundvattenförekomsterna är Täby-Danderyd som delvis berör kommunens norra del och Stockholmsåsen som angränsar kommunens del av Edsviken. Den nuvarande statusen samt kvalitetskravet för samtliga vattenförekomster i kommunen presenteras nedan i Tabell 1.

Tabell 1 Statusklassning och kvalitetskrav för Danderyd vattenförekomster.

<i>Ytvattenförekomst</i>	<i>Status</i>	<i>Ekologisk status</i>	<i>Kemisk status</i>
Rösjön	Befintlig status	God ekologisk status	Uppnår ej god status
	Kvalitetskrav	God ekologisk status	God kemisk status med vissa undantag*
Edsviken	Befintlig status	Otillfredsställande ekologisk status	Uppnår ej god status
	Kvalitetskrav	God ekologisk status år 2027	God kemisk status med vissa undantag**
Lilla Värtan	Befintlig status	Otillfredsställande ekologisk status	Uppnår ej god status
	Kvalitetskrav	Måttlig ekologisk status år 2027	God kemisk status med vissa undantag**
Stora Värtan	Befintlig status	Måttlig ekologisk status	Uppnår ej god status
	Kvalitetskrav	God ekologisk status år 2027	God kemisk status med vissa undantag***
Grundvattenförekomst	Status	Kvantitativ status	Kemisk status
Täby-Danderyd	Befintlig status	God status	God status
	Kvalitetskrav	God kvantitativ status	God kemisk grundvattenstatus
Stockholmsåsen	Befintlig status	God status	God status
	Kvalitetskrav	God kvantitativ status	God kemisk grundvattenstatus

*Undantag mindre stränga krav: bromerad difenyleter (PDBE) och kvicksilver och kvicksilverföreningar. Undantag senare målår: PFOS (2027).

**Undantag mindre stränga krav: bromerad difenyleter (PDBE) och kvicksilver och kvicksilverföreningar. Undantag tidsfrister: Tributyltenn föreningar, Kviksilver och kvicksilverföreningar, Bly och blyföreningar samt Antracen (2027). Undantag senare målår: Dioxiner och dioxinlika föreningar och PFOS (2027)

***Undantag mindre stränga krav: bromerad difenyleter (PDBE) och kvicksilver och kvicksilverföreningar. Undantag tidsfrister: Tributyltenn föreningar (2027). Undantag senare målår: PFOS (2027).

4.7 Övrigt skyddat vatten

I hela kommunen råder det förbud mot markavvattning. Kommungränsen i Edsviken angränsar till vattenskyddsområdet Ulriksdal som omfattar en stor del av Edsviken i Solna kommun.

5 METOD

Syftet med denna hållbarhetsbedömning är att bidra till helhetssyn och kvalitetssäkring i framtagandet av översiktsplanen.

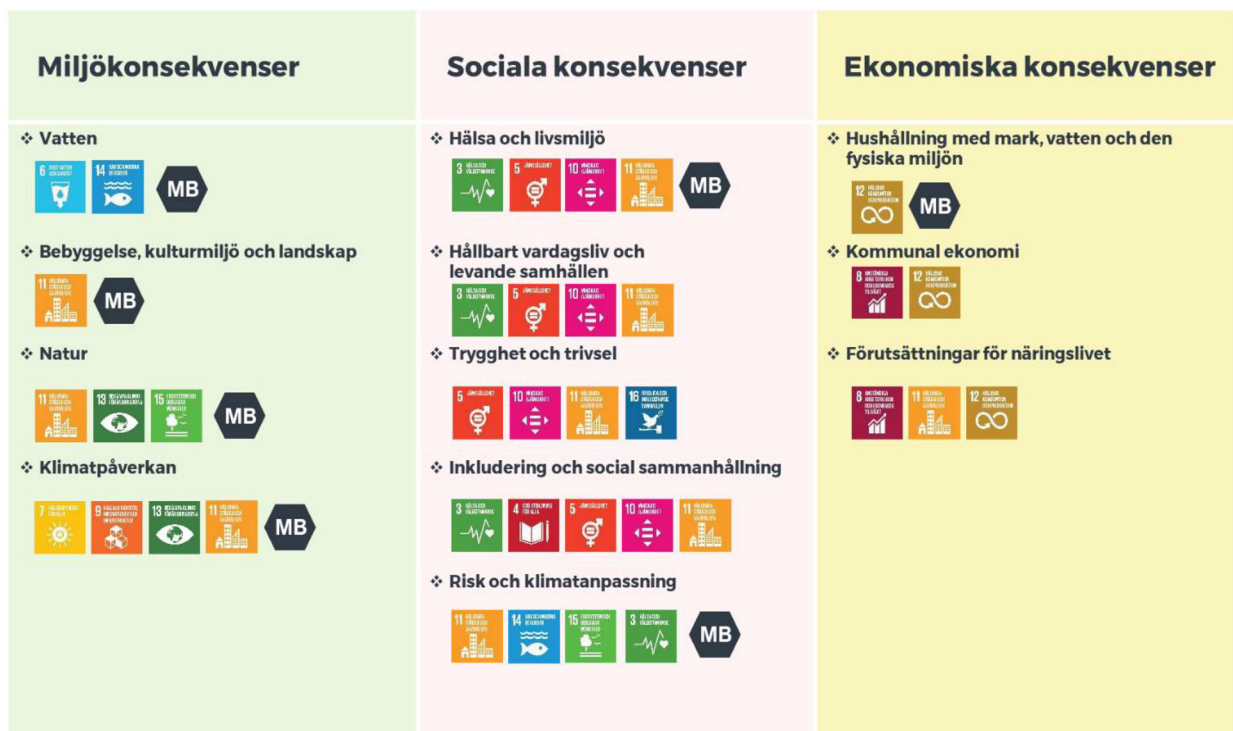
Arbetet med hållbarhetsbedömningen har samordnats och integrerats med planarbetet. Hållbarhetsbedömningen utgör även strategisk miljöbedömning enligt miljöbalkens krav. Syftet med att genomföra en sådan bedömning är enligt lagtexten i 6 kap ”att integrera miljöaspekter i planen så att en hållbar utveckling främjas”. Miljöbedömningen ska fungera som stöd för, och ge underlag till, arbetet med att hitta en lämplig utformning av planen. Den ska främja ökad miljöhänsyn och göra det möjligt att redan i planarbetet väga miljökonsekvenser mot andra samhällsintressen.

Samråd med länsstyrelsen angående undersökning och avgränsning av betydande miljöaspekter har genomförts och redovisas i länsstyrelsens anteckningar från mötet⁴.

5.1 ARBETSSÄTT

Genom att integrera mål för hållbarhet i den översiktliga fysiska planeringen ökar förutsättningarna för ett framgångsrikt arbete med hållbar utveckling. Hela arbetet med hållbarhetsbedömningen har gjorts med de globala hållbarhetsmålen som fond. Utifrån detta har sedan en struktur för hållbarhetsbedömningen tagits fram med preciserade rubriker, se Figur 11 nedan.

De avsnitt av konsekvensbeskrivningen som motiveras av krav i miljöbalken är markerade med ”MB” i respektive avsnittsrubrik. På samma sätt som MKB-delarna av hållbarhetsbedömningen avgränsas och fokuseras i samråd med länsstyrelsen så har en avsmalning och prioritering gjorts av vilka sociala och ekonomiska perspektiv som ska hanteras i hållbarhetsbedömningen, utifrån planens syfte och inriktning.

Symbolen indikerar krav och innehåll i MKB enligt miljöbalken 6 kap. 2 §. Övriga rubriker är konsekvenser ur ett hållbarhetsperspektiv

Figur 11. Generell modell för hållbarhetskonsekvensbedömning

⁴ Samrådsyttrande 2020-10-21. Beteckning 402-55611-2020.

Beskrivningar och bedömningar har gjorts av WSP:s konsultgrupp med särskild kunskap om konsekvensbedömningar. Arbetet har utförts med stöd av allmänt tillgängligt material, från exempelvis myndigheter och kommunen, samt utredningar som tagits fram under arbetet med den nya översiktsplanen. Några fristående beräkningar eller modellkörningar har inte gjorts inom ramen för hållbarhetsbedömningen.

5.2 VÄRDERING AV KONSEKVENSER

För att beskriva en plans konsekvenser används ofta begreppen påverkan, effekt och konsekvens.

- **Påverkan** är den förändring av fysiska eller beteendemässiga förhållanden som planens genomförande medför.
- **Effekt** är den förändring i miljön som påverkan medför, som till exempel förlust av värdefulla naturmiljöer, buller eller luftföroreningar.
- **Konsekvens** är den verkan de uppkomna effekterna har på en viss företeelse, till exempel människors hälsa eller biologisk mångfald.

För att beskriva konsekvenserna används följande skala:

- Stora, måttliga eller små negativa konsekvenser
- Varken positiv eller negativ konsekvens
- Stora, måttliga eller små positiva konsekvenser

Ett värde kan vara olika stort, vilket får betydelse för hur stor konsekvensen blir. Vid bedömning av konsekvenser vägs ingreppets omfattning och det berörda objektets värde alternativt känslighet in. Om ett område med högt värde/hög känslighet störs i stor omfattning innebär det stora negativa

konsekvenser medan små störningar i ett område med högt värde innebär måttliga negativa konsekvenser.

Bedömningen av påverkan och konsekvens görs i förhållande till nuläget om inget annat anges.

En översiktsplan är ett planeringssteg som ligger tidigt i planprocessen och det är inte alltid möjligt att bedöma konsekvenserna av de ställningstaganden som görs. För vissa aspekter har därför bedömningarna delvis karaktären av riktninganalyser som visar på en trolig utveckling.

Effekter och konsekvenser av planen kan i vissa fall påverkas av utvecklingen i kringliggande kommuner samt i regionen som helhet. Samlade effekter kan också uppstå när många var för sig små bidrag samverkar och förstärker eller motverkar varandra över tid. I värsta fall kan enskilda förändringar som var för sig uppfattas som ”små” samverka och tillsammans ger stora konsekvenser. Sådana s.k. kumulativa effekter är svåra, men viktiga, att uppmärksamma i konsekvensbeskrivningen.

6 AVGRÄNSNING

Avgränsningen av de delar av hållbarhetsbedömning som styrs av miljöbalkens krav syftar till att koncentrera arbetet till de frågor som är väsentliga för de val och beslut som behöver fattas för den aktuella planeringsnivån. Avgränsningen redovisas nedan. Ett samråd om avgränsningen genomfördes med länsstyrelsen 2021-01-27.

6.1 AVGRÄNSNING I TID

Horisontåret för hållbarhetsbedömning är samma som för planen, alltså år 2030 för utredningsområden och år 2050 för utvecklingsinriktningen. Vid år 2050 bedöms huvuddelen av den utveckling som presenteras i planen vara genomförd och givit resultat.

6.2 AVGRÄNSNING I RUM

Den rumsliga avgränsningen utgörs huvudsakligen av kommungränsen. För exempelvis påverkan på vatten kan beslut i översiktsplanen medföra effekter även för recipienter som delvis är belägna i angränsande kommuner. Sociala och ekonomiska effekter av översiktsplanen har även dessa en utbredning som skiljer sig från kommunens fysiska gräns. Frågan om en eventuell överdäckning eller tunnelförläggning av E18 är ett exempel som skulle medföra påverkan även utanför kommungränsen. Nyttan som detta skulle medföra kopplat till människors hälsa skulle få lokala positiva effekter. Samtidigt är E18 en viktig transportled för så många fler än just kommunens invånare.

I konsekvensbeskrivningen varierar därför det geografiska område för vilka konsekvenserna beskrivs beroende på vilken miljöaspekt som studeras.

6.3 AVGRÄNSNING I SAK

Översiktsplanen har konsekvensbedömts utifrån dess ställningstaganden och inriktningar för mark- och vattenområden. Dessa har analyserats och konsekvensbedömts på en övergripande nivå. Utformning och lokalisering av byggnader samt prövning av andra verksamheter som kan antas vara miljöstörande prövas och bedöms i senare planeringsskeden och prövningsprocesser.

De miljöaspekter som bedöms vara betydande och som har konsekvensbedömts är:

- Vatten (ytvatten, grundvatten)
- Natur (bl.a. biologisk mångfald och ekologiska samband)
- Bebyggelse, kulturmiljöer och landskap
- Klimatpåverkan
- Risk och klimatanpassning
- Hälsa och livsmiljö (inkl. buller, luftkvalitet)
- Hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt

De övriga aspekter som konsekvensbedömts presenteras i Figur 11 i avsnitt 5.1. ovan. Frågor rörande strålning (elektromagnetiska fält, markradon) bedöms inte vara relevanta för miljöbedömningen av översiktsplanen då detta är aspekter som mer ändamålsenligt hanteras i kommande detaljplanering.

6.4 EKOSYSTEMTJÄNSTER

Ekosystemtjänster är ett samlingsbegrepp för de funktioner hos naturen som ger människan nytta som bidrar till vår välfärd och livskvalitet. Det handlar bland annat om förmågan att rena vatten, reglera vattenflöden, rena luft och bilda bördiga jordar som ger oss nytta som exempelvis vatten att dricka, mat att äta och ren luft att andas. Ekosystemtjänster är beroende av levande organismer och fungerande ekosystem. Tjänsterna delas vanligtvis in i kategorierna försörjande, reglerande, kulturella och stödjande.

Ekosystemtjänster berör flertalet av hållbarhetsaspekterna som bedöms i detta dokument. För att undvika upprepning konsekvensbedöms inte ekosystemtjänsterna separat utan de ingår i andra rubriker i hållbarhetsbedömningen. Till exempel hanteras ekosystemtjänsterna:

- biologisk mångfald/habitat och ekologiskt samspel i avsnittet natur (7.2),
- rekreation i avsnittet hållbart vardagsliv och levande samhällen (8.3), och
- klimatanpassning (skyfall och värmeöar) i avsnittet risk (8.5).

I 3 och 4 kap. miljöbalken finns

bestämmelser om en god hushållning med mark- och vattenområden. Särskilda regleringar med ekosystemtjänster som begrepp saknas i lagstiftningen. Flera av de strukturer som ger upphov till ekosystemtjänster benämns dock i PBL som allmänna intressen som alltid ska beaktas i planering och byggande. Exempel på sådana intressen är jord- och skogsbruk, tillgång till parker, grönområden och natur. I miljöbalken nämns fler allmänna intressen som ska beaktas, exempelvis ekologiskt särskilt känsliga områden, riksintressen och tätortsnära grönområden.

Inom det nationella miljömålsarbetet finns två etappmål som rör stadsgrönska. Boverket har tagit fram en vägledning och metod för hur bland annat kommuner kan integrera stadsgrönska och ekosystemtjänster i planering, byggande och förvaltning. Statens målsättning är att kommunerna i planering, byggande och förvaltning senast 2025 ska integrera och tillvarata ekosystemtjänster i urbana miljöer.

7 MILJÖKONSEKVENSER

7.1 VATTEN

Ytvattnet är det vatten som finns i hav, sjöar och vattendrag. Dagvatten är det vatten som tillfälligt ansamlas på markytan till följd av nederbörd, is/snösmältning eller uppsträngande grundvatten. Via ytavrinning eller dagvattensystem kan dagvattnet nå våra ytvatten. Grundvatten bildas när nederbörd tränger ner i marken. Gränsen där samtliga hålrum, sprickor och porer i marken är vattenfyllda kallas för grundvattennivån. Inom ett avrinningsområde styrs grundvattennivån av ett antal olika faktorer såsom marknivåns höjdskillnader, väderleksförhållanden, närliggande vattendrag samt lokala berg- och jordarter. I urbana miljöer påverkas grundvattenförhållandena även av hårdgjorda ytor, ledningar i mark med mera.

Yt- och grundvatten ingår som en integrerad del av det hydrologiska kretsloppet och det sker också ett ständigt utbyte mellan yt- och grundvatten. Avgörande för de olika vattnens kvalitet är deras naturliga egenskaper samt den omgivningspåverkan de utsätts eller tidigare utsatts för. Påverkan på yt- och grundvatten är starkt beroende av markanvändning. En ökad andel hårdgjorda ytor såsom asfalt minskar infiltrationen till grundvattnet och ökar mängden dagvatten. Föroreningsmängden i dag- och grundvatten är beroende av vilka verksamheter som finns.

Nuläge och förutsättningar

I Danderyd finns totalt sju ytvattenrecipienter: fyra mindre sjöar och

tre kustvatten. Sjön Rösjön och kustvattnen Edsviken, Stora Värtan och Lilla Värtan är ytvattenförekomster och omfattas av MKN. Alla dessa delas med andra kommuner. Ytvattenrecipienterna Ösbysjön, Nora träsk och Ekebysjön ligger helt inom kommunen.

Rösjön klarar i nuläget Vattendirektivets krav på god ekologisk men inte kemisk status. Inget av kommunens kustvatten klarar kraven på god ekologisk och kemisk status. Det största miljöproblemet är övergödning, syrefattiga förhållanden och miljögifter. Edsvikens dåliga vattenomsättning bidrar även till syrebrist och begränsningar för växt- och djurliv.

I sjöarna Ösbysjön, Nora träsk och Ekebysjön finns också utmaningar kopplat till vattenkvalitet. Det största problemet är övergödningssproblematik men även påverkade syreförhållanden och förhöjda halter av metaller påverkar sjöarnas status. Övergödningen bedöms i första hand orsakas av tillförsel av näringsämnen från dagvatten.

I Danderyd finns två grundvattenförekomster. Dessa är belägna vid kommunens gräns i norr respektive söder och ligger huvudsakligen utanför kommungränsen. I norra kommundelen och in över Täbys södra delar finns grundvattenmagasinet Täby-Danderyd. I sydväst angränsar Danderyd till grundvattenförekomsten Stockholmsåsen-Solna. Båda förekomsterna har god kvantitativ och kemisk status för grundvatten.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Miljö kvalitetsnormer (MKN) för landets

vattenförekomster är juridiskt bindande (5 kap. MB) och anger den kvalitet som en vattenförekomst ska ha till ett visst år. Tillstånd till ett projekt eller en verksamhet eller godkännande av detaljplan får inte ges om åtgärden, verksamheten eller planen riskerar att orsaka en försämring av status eller äventyrar möjligheten att en miljökvalitetsnorm uppfylls. Vattenförekomsterna omfattas även av ett icke-försämringskrav, vilket innebär att mänskliga verksamheter inte får försämra statusen för en förekomst. I och med en vägledande dom från EU-domstolen ska icke-försämringskravet gälla på kvalitetsfaktornivå. För kvalitetsfaktorer som redan befinner sig i sämsta statusklass innebär all ytterligare belastning en försämring av status oberoende om den sammanlagda bedömningen inte riskerar att försämrast.

Enligt EU:s vattendirektiv ska medlemsstaterna skydda, förbättra och återställa alla ytvattenförekomster. Det finns alltså en skyldighet att bidra till en förbättring av recipientens status (det s.k. förbättrings-kravet).

Vid alla planer eller projekt ska det redovisas om möjligheten att uppnå MKN äventyras eller om det finns risk för statusförsämring.

Översiktsplanens konsekvenser

I planen beskrivs en ambition att sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och att deras variationsrika livsmiljöer ska ha goda livsförhållanden. Dagvattenhantering och påverkan på ytvatten lyfts fram som de stora utmaningarna kopplat till kommunens vatten.

Enligt översiktsplanen ska all planläggning och prövning ske så att det bidrar till att

vattenkvaliteten förbättras och att miljö-kvalitetsnormerna för vatten uppnås. Påverkan på ytvatten är starkt beroende av intilliggande markanvändning. I planen ges flera förslag på hur dagvatten ska omhändertas. Vid ny- och ombyggnation ska det exempelvis säkerställas att dagvatten omhändertas lokalt med fördröjning och rening enligt intentioner i kommunens dagvattenplan. I planen ställs även krav på att dagvattenutredningar ska tas fram vid framtagandet av nya detaljplaner och att plats ska avsättas för dagvattenhantering. Dessa riktlinjer bedöms vara positiva och bidra till en hållbar hantering av dagvatten i den kommande planeringen.

Våtmarker är viktiga för vattenrening. För att minska belastningen av näringsämnen och föroreningar till vattendrag, sjöar och kustvatten i kommunen ska åtgärder för att minska mängden spillvatten till dag- och spillvattennätet genomföras. Översiktsplanen pekar på möjligheterna att anlägga våtmarker där naturliga saknas eller genomsläppliga parkeringsytor istället för hårdgjorda. Detta bedöms sammantaget resultera i att arbetet för att förbättra statusen för kommunens vattenförekomster stärks vilket är positivt.

Enligt planen ska kommunens de tre dokumenten vattenplan, dagvattenplan samt riktlinjer för dagvatten utgöra grund för hantering av vattenfrågor i det kommande planarbetet. Det är positivt att kommunen genom ett gediget arbete kartlägger utmaningar och förslag på hantering av dessa frågor i dessa nya strategiska dokumenten. Det går dock inte att bedöma på vilket sätt de kommande strategiska underlagen kommer att hantera/mildra påverkan på kommunens vatten vid framtida bebyggelseutveckling. I den nya översiktsplanen finns dock vissa åtgärder inarbetade från dessa

dokument. Exempelvis anger planen att dagvattensystemet ska utformas och anpassas efter lokala förutsättningar, vattnets naturliga väg och kretslopp, recipientens känslighet, dagvattnets föroreningsinnehåll, förorenad mark samt framtida klimatförändringar.

Utifrån den begränsade exploatering som planen medger, kombinerat med de åtgärder för rening och fördröjning av dagvatten som ändå beskrivs bedöms den nya översiktsplanen sammantaget innebära positiva konsekvenser för kommunens ytvatten och möjligheterna att nå MKN. De grundvatten-förekomster som finns i norra och södra delen av kommunen är till största del belägna utanför kommunens gränser. De bedöms dock ändå kunna påverkas av den utveckling som planen medger. I nuläget saknas helt riktlinjer eller åtgärdsförslag kopplat till grundvatten i översiktsplanen. Att inte hantera planens eventuella påverkan på grundvatten medför en risk för att viktiga frågor som rör kommunens grundvatten missas och att MKN inte nås. Den nya översiktsplanen innebär därför en risk för små negativa konsekvenser för grundvatten.

Sammantaget bedöms dock planen medföra små positiva konsekvenser för kommunens vatten som helhet.

7.2 NATUR

I det här avsnittet bedöms hur väl översiktsplanen förväntas bidra till att bevara eller stärka förutsättningar för biologisk mångfald och ekologiska samband. Skyddet och vårdandet av naturmiljöer är en förutsättning för att kunna bevara den biologiska mångfalden och i förlängningen allt biologiskt liv, liksom de funktioner och processer som är viktiga för att ekosystem och livsmiljöer ska bestå och utvecklas. Robusta ekosystem är en förutsättning för de tjänster och produkter – ekosystemtjänster – som naturen bidrar med.

Nuläge

Danderyd har en rik variation av olika naturmiljöer. Stora delar av kommunen utgörs av naturmark såsom skog, sjö, våtmark, betesmark och jordbruksmark. Kommunens sammanhängande park- och naturområden utgör tillsammans med trädgårdsstadens villatomter stommen i Danderyds grönstruktur.

Rösjökilen, ett sammanhängande natur- och kulturlandskap av regional betydelse som är utpekad i RUFSS 2050, sträcker sig från Sigtuna i norr till Danderyd i söder. Den sammanhängande skogen utgörs mestadels av blandskog med rika inslag av ädellövsmiljöer. E18 löper som en barriär från norr till söder genom Danderyd och skiljer bland annat kommunens största skogar, Rinkebyskogen och Altorpsskogen från varandra. I RUFSS pekats svaga samband ut mellan Rinkebyskogen-Rösjökilen, Rinkebyskogen-Altorpsskogen samt

Rinkebyskogen och över Edsviken mot Silverdal. Vissa områden och objekt med naturvärden och hög biologisk mångfald skyddas idag genom lag mot exploatering men stora delar av kommunens värdefulla naturområden saknar juridiskt skydd. I Danderyd finns idag två naturreservat: Öarna i Värtan och Ekebysjön. Kommunfullmäktige i Danderyd beslutade i mars 2022 att inrätta ett naturreservat i Rinkebyskogen. I kommunen finns även fyra ekar som är klassade som naturminnen.

I Danderyd finns ett flertal ekologiskt känsliga områden. Förutom naturreservaten är vattenområdena Nora träsk, Ösbysjön och Edsviken och områdena Svalnäs och Djursholms golfbana, Altorpskogen och Sättra ängar samt området kring Ösbysjön ekologiskt känsliga områden. Vidare utgör även privata tomter och trädgårdar, framför allt i Djursholm, Stocksund och Svalnäs, ett viktigt värde för ädellövbeståndet i kommunen. De värden som finns inom dessa områden är kopplade till vattenmiljön, äldre ekar, äldre barrblandskog med nyckelbiotoper samt flerhundraårig tallskog.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Naturvärden

I plan- och bygglagen anges bland annat att man i planeringen ska ta hänsyn till naturvärden. I 3 och 4 kap. miljöbalken finns bestämmelser om en god hushållning med mark- och vattenområden. I 7 och 8 kap. i samma lag finns bestämmelser om skydd av områden och djur- och växtarter.

Artskyddsförordningen (2007:845) reglerar fridlysning av djur och växter, samt vad

som gäller för arter som pekats ut av EU som särskilt skyddsvärda, så kallade Natura 2000-arter. Dispens från förbuden i förordningen söks hos länsstyrelsen.

Ekologiska samband

I 3 och 4 kap. miljöbalken finns bestämmelser om en god hushållning med mark- och vattenområden. Mark- och vattenområden som är särskilt känsliga ur ekologisk synpunkt skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön. Särskilda skrivningar om just ekologiska spridningssamband saknas.

I RUFSS 2050 pekas tio gröna kilar ut som är särskilt viktiga att ta hänsyn till i planeringen då de är av särskild vikt för bland annat ekologi, men även andra värden kopplade till grönska som friluftsliv och rekreation. I Länsstyrelsens handlingsplan för regional grön infrastruktur beskrivs de behov som finns av att uppnå nationella och internationella åtaganden som miljömål, mål för friluftspolitiken och för att bibehålla ett hållbart samhälle.

Översiktsplanens konsekvenser

Danderyd har en vision om att vara en modern trädgårdsstad och har som inriktning att nybyggande ska koncentreras till kollektivtrafiknära lägen och anpassas till Danderyds gröna stadslandskap. Ett av de övergripande målen i planen är att kommunen ska erbjuda en grön och hälsosam livsmiljö för alla. Kommunen ska erbjuda varierande naturupplevelser och livsmiljöer för djur och växter, såväl i naturen som i den byggda miljön.

Ekologiskt känsliga områden ska enligt planen värnas och den biologiska mångfalden stärkas. Den nya översiktsplanen pekar ut kustlinjen, de större sammanhängande skogsområdena, ek-,

ädellöv- och barrskogsmiljöer men även naturen i villa- och trädgårdsstaden med ett särskilt värde som ska värnas.

Planens utvecklingsinriktning för natur är att de gröna sambanden över E18 ska stärkas på tre platser: i höjd med trafikplats Danderyds sjukhus, vid Danderyds kyrka och vid Rinkebyskogen. Det är positivt att dessa stråk tydligt markeras på kartan som beskriver kommunens utvecklingsinriktning. Det är även positivt att grönstrukturen lyfts i beskrivningen av de utredningsområden där påverkan på grönstruktur kan komma att ske. Även gröna stråk i nord-sydlig riktning bör visas i utvecklingsinriktningsskarta där dessa finns eller bör utvecklas/stärkas.

Enligt planen ska intrång i grönområden och natur för exploatering undvikas i möjligaste mån. Samtidigt föreslår planen utredning av möjlig bebyggelse i grönområden vid bland annat Svanholmsparkeringen (6), Kraftledningen vid Skogsviksvägen (11), Sätraängsväg (12) och vid Enebyvägen (13). De två sista ligger i anslutning till naturreservatet Rinkebyskogen. Ny bebyggelse övervägs även vid Danderyds gymnasium med omnejd (3) vilket kan riskera att påverka både naturvärden och det regionala svaga ekologiska sambandet mellan Rinkebyskogen och Altorpsskogen, något som kan påverka Rösjökilens negativt. Vilken typ av utveckling som ska ske i dessa områden är endast kortfattat beskrivet. I kommunens förslag på hänsyn för efterföljande planering beskrivs dock naturvärden och gröna samband som viktiga att bevara. I planen finns exempelvis

en riktlinje om att förhållningssätten som anges i RUF 2050 behöver följas vid exploatering inom grönområden och i närheten av svaga gröna samband för att säkerställa och skydda de gröna svaga sambanden. Det är positivt att kommunen lyfter betydelsen av gröna samband och framhäver att kilen bör/ska behålla sina funktioner.

Stränder har ofta ett högt värde för biologisk mångfald. Danderyd har en lång kuststräcka och har pekat ut sina stränder som särskilt värdefulla för både natur och människa. Inget av utredningsområdena omfattas av strandskydd idag då det är upphävt i stora delar av kommunen. I samband med att nya detaljplaner upprättas återinträder strandskyddet vilket innebär att frågan behöver hanteras i den kommande planeringen. Detta kan bli aktuellt i utredningsområdena 1, 6 och 7. Underlag som beskriver den sammanhängande gröna infrastrukturen och ekologiska samband på kommunal nivå saknas. Om bedömningar på enskilda planer görs endast utifrån regionala underlag finns en risk att en samordnad bild uteblir och att ekologiska samband som är viktiga ur ett kommunalt perspektiv försvagas.

I planens riktlinjer för natur blandas övergripande ambitioner om att stärka biologisk mångfald och ekologiska samband med ambitioner för rekreation och dagvattenhantering. Detta belyser grönskans mångfunktionalitet och visar på en ambition att integrera natur i den byggda miljön vilket är positivt. Samtidigt finns den en risk för otydlighet när det blir svårt

att utläsa vad som är viktiga åtgärder för att värna den biologiska mångfalden. Konkreta principer/riktlinjer som kan leda till att biologisk mångfald stärks saknas.

De övergripande målen samt de åtgärder som presenteras i översiktsplanen är ambitiösa och det framgår att kommunen har en stark viljeriktning att stärka naturvärden och ekologiska samband. Det är dock otydligt hur dessa åtgärder omsätts i inriktningarna för de olika utredningsområdena samt riktlinjer för den fortsatta planeringen. Med utgångspunkt i att den nya översiktsplanen medger att en mycket liten del naturmark tas i anspråk, kombinerat med ambitionen att värna om naturvärden och ekologiska samband bedöms inte planen påverka grönstrukturen eller den biologiska mångfalden i någon betydande utsträckning. Sammantaget bedöms planen medföra varken positiva eller negativa konsekvenser för biologisk mångfald och grönstruktur.

7.3 BEBYGGELSE, KULTURMILJÖ OCH LANDSKAP

Kulturmiljö är miljöer som människan påverkat genom tiderna och som därför vittnar om historiska och geografiska sammanhang. Det kan gälla allt från enskilda byggnader eller objekt till stora landskapsavsnitt.

Tidsmässigt kan kulturmiljöer vara allt från förhistoriska lämningar till dagens bebyggelsemiljöer. Kulturmiljön är en viktig del av vårt kulturarv som vi medvetet eller omedvetet förmedlar i form av traditioner, idéer och värden mellan generationer. Kulturarvet bidrar till en stimulerande livsmiljö och är en viktig resurs för rekreation, friluftsliv, turism- och besöksnäring. För att kulturmiljövärden ska bestå är det viktigt att kontinuiteten i miljön upprätthålls, till exempel genom att kulturmiljöers ursprung är fortsatt tydliga och att kopplingar mellan olika tider bevaras.

Begreppet kulturhistoriskt värde definieras i Riksantikvarieämbetets plattform för kulturhistorisk värdering och urval (2015) som ”de möjliga materiella och immateriella företeelser kan ge vad gäller att inhämta och förmedla kunskaper om och förståelse av olika skeenden och sammanhang samt därigenom människors livsvillkor i skilda tider, inklusive de förhållanden som råder idag.”

Nuläge och förutsättningar

Danderyd kommun är rik på historia och har mycket höga kulturmiljövärden. Många

olika historiska lager finns idag fortfarande synliga inom kommunen bland annat i form av ett flertal fornlämningar. Likaså finns stora sammanhängande områden av villakvarter med höga kulturhistoriska värden, flera byggnadsminnen och två riksintresseområden för kulturmiljövården. I Djursholm och Stocksund finns en stor andel större arkitektoniskt värdefulla byggnader från det tidiga 1900-talet. Många byggnader har kvar mycket av det ursprungliga utseendet. Den individualistiska villatraditionen under tidigt 1900-tal skapade en heterogen stadsbild. Enebyberg är ett villasamhälle av förortskaraktär, grundat på enskilt initiativ och som i planläggning och bebyggelseutformning exempelvis representerar egnahemsbyggandet i början av 1900-talet. Västra Danderyd är också ett villasamhälle av förortskaraktär med flera bebyggelsekärnor grundade på privata initiativ.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Miljöbalken 3 kap 6§ säger att mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet så långt som möjligt skall skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön.

I Plan- och bygglagen beaktas särskilt värdefull kulturmiljö i den kommunala planeringen. I 2 kap 3§ anges att planering enligt PBL ska ske med hänsyn till bland annat kulturvärden. Om en väsentlig egenskap går förlorad eller om områdets särart eller karaktär väsentligt ändras sker en förvanskning. För att undvika en förvanskning måste därför bärande karaktärsdrag, egenskaper och särarter

identifieras och pekas ut. Som ett allmänintresse är kulturmiljöperspektivet en central och ibland avgörande aspekt för lämpligheten i att bebygga ett markområde. Särskild hänsyn ska alltid tas till kulturvärdena på platsen. Centralt i den kommunala planeringen är begreppet Särskilt värdefull, som kan gälla enskilda byggnader, bebyggelseområden och allmänna platser. Råd för definition av särskilt värdefull/byggnad/bebyggelse finns angivet Boverkets föreskrifter och råd (BFS 2016:6).

Översiktsplanens konsekvenser

Planens planeringsinriktning för hantering av kulturmiljöer visar på en hög ambitionsnivå för att tillvarata och bevara kulturhistoriska värden. Den byggda miljön ska ge skönhetsupplevelser och trevnad. Historiska och kulturella värden som skapar identitet och karaktär ska även bevaras och utvecklas. Detta ska enligt planen säkerställas med hjälp av kommunens Kulturmiljöhandbok. Handboken är ursprungligen från år 1991 men reviderades år 2003. I översiktsplanen framgår att det i nuläget pågår ett arbete med att ta fram ett nytt kommunövergripande kulturmiljöprogram. Det bedöms vara positivt att kommunen tar fram ett nytt kulturmiljöprogram eftersom bland annat fornlämningar och fornlämningsmiljöer inte hanteras i den nuvarande handboken. Det går dock inte att bedöma på vilket sätt hänsyn kommer att tas till de kulturhistoriska värdena vid fortsatt bebyggelseutveckling utifrån den kommande kompletteringen.

Ingen omfattande bebyggelseutveckling föreslås i kommunen. Den utveckling som ska ske pekas främst ut i lägen kring E18 och Roslagsbanan. Planens riktlinjer vägleder fortsatt planering och anger ut att kulturhistoriskt värdefull bebyggelse ska bevaras. Ny bebyggelse ska vid förtätning ta hänsyn till den befintliga byggda miljön och stor restriktivitet ska gälla vid förtätning

och avstyckning inom villaområden. Högre och tätare bebyggelse ska lokaliseras till befintliga centrumbildningar intill kollektivtrafik. Dessa riktlinjer bedöms samlat ge kommunen goda förutsättningar att värna kulturhistoriska värden.

Planen pekar ut utredningsområden där en något mer omfattande utveckling av bostäder och lokaler kan tillkomma. Bara ett större sammanhängande utredningsområde i redan tätbebyggd miljö – Knutpunkt Danderyd och Mörby centrum – pekas ut. Utredningsområdet ligger inom och intill områden med kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. För att säkerställa att kulturhistoriska värden tas tillvara bedöms fördjupande utredning angående kulturmiljön behövas inför program- eller detaljplaneskede som säkerställer att översiktsplanens riktlinjer för planering följs.

Fornlämningar förekommer i eller i nära anslutning till utredningsområdena 1, 3, 4, 9 och 13. Det framgår dock inte under de platsspecifika beskrivningarna hur hänsyn ska tas till dessa fornlämningar i den kommande planeringen. I planen ges kommunövergripande riktlinjer kopplat till fornlämningar men dessa är på en mycket övergripande nivå. Exempelvis anges att större landskapsavsnitt i vissa fall kan behöva skyddas från exploatering i närheten av fornlämning samt att samråd med Länsstyrelsen ska ske om arbeten i kommunen berör fornlämningar. Det är positivt att kommunen redogör för vilka åtgärder som ska vidtas vid eventuell exploatering som kan påverka fornlämningar. Det vore dock positivt om mer specifik hänsyn redovisades för de utredningsområden där fornlämningar förekommer.

Inom de två riksintresseområdena för kulturmiljövården i kommunen, Djursholms och Stocksunds villastäder, har kommunen genom Kulturmiljöhandboken

pekat ut så kallade bevarandeområden.

Dessa har särskilt höga värden eller tydliga uttryck för respektive riksintresse. Vid förändringar inom riksintresseområden listas fyra punkter för särskild planeringsinriktning, bland annat att det inom kulturmiljöhandbokens utpekade bevarandeområden ställs särskilt höga krav på varsamhet och förvanskningförbud vid ändring.

I mark- och vattenanvändningskartan föreslås ett mindre utredningsområde inom Djursholms Villastad vid Djursholms torg. Kommunen planerar för centrumutveckling och bostadsbyggande i kollektivtrafiknära läge. I Stocksunds villastad föreslås inga förändringar i markanvändning inom området, men två projekt intill dess gränser. I nordväst föreslås förtätningen kring Knutpunkt Danderyd samt Mörby centrum och i söder föreslås centrumutveckling kring Stocksunds torg. Planeringsinriktning angående förtätning och ny bebyggelse intill riksintresseområden bedöms innebära att negativ påverkan på utpekade värden bör kunna undvikas.

Danderyds kommuns dominerande karaktär av villabebyggelse innebär en konstant hög risk för förändring av enskilda byggnader med höga kulturhistoriska värden på grund av mängden enskilda fastighetsägare i kombination med höga marknadsvärden på fastigheterna. Det är därför av stor vikt att kommunen arbetar proaktivt med skydd för denna bebyggelse i detaljplan genom rivningsförbud och skyddsbestämmelser. Det är positivt att den nya översiktsplanen till exempel tar

en restriktiv ställning mot avstyckning av tomter.

Den nya översiktsplanen bedöms ge tillräcklig vägledning för hur kommunen avser tillgodose redovisade kulturhistoriska värden. Planen innebär även att en stor del av kommunens kulturhistoriska värden bevaras. Det framgår tydligt att kulturhistoriska värden ska beaktas i planeringen vilket är positivt för kulturmiljön. Sammantaget bedöms översiktsplanen medföra måttliga positiva konsekvenser för kulturmiljön och landskapet i Danderyd.

Bild nästa sida visar Djursholms slott -
Fotograf Erik Somnäs 2020

7.4 KLIMATPÅVERKAN

Utsläpp av växthusgaser till atmosfären ger upphov till negativ klimatpåverkan som påverkar hela vår planet. I plan- och bygglagen står att kommunen ska ta hänsyn till miljö- och klimataspekter i sin planering. All ny bebyggelse medför utsläpp av växthusgaser som påverkar klimatet. Hur omfattande utvecklingen är och var i kommunen den sker är viktiga faktorer att ta hänsyn till vid bedömningen av planens klimatpåverkan.

Nuläge och förutsättningar

Transporter står för cirka 80 % av växthusgasutsläppen i kommunen. I den data som finns för kommunens utsläpp av växthusgaser särskiljs inte genomfartstrafiken längs exempelvis E18 vilken står för en stor del av vägtrafikens utsläpp. Kommunens möjligheter att genom egna åtgärder påverka utsläppen från genomfartstrafiken är mycket små.

Kollektivtrafikförbindelserna i kommunen är förhållandevis goda med tunnelbanan, Roslagsbanan och busstrafik. Trots det är bil det vanligaste färdmedlet bland kommunens invånare – cirka hälften av alla resor som sker i kommunen görs med bil. I kommunens resevaneundersökning framkom att invånarnas bostadsläge till stor del sammanföll med val av färdmedel. Boende med närhet till exempelvis tunnelbanan och eller Roslagsbanan valde i större utsträckning kollektiva färdmedel. För att öka det kollektiva resandet arbetar kommunen bland annat med informationsspridning. Enligt kommunen är busstrafikens turtäthet och en bristande framkomlighet för kollektivtrafiken aspekter som minskar dess attraktivitet.

Framkomligheten med cykel i Danderyd är relativt god.⁵ Cykelvägnätet är väl utbyggt längs de stora regionala och lokala vägnätet som väg 262, Edsviksvägen, Enebybergsvägen, Danderydsvägen och Vendevägen med flera. Kommunen har även cykelparkeringar vid samtliga stationer längs Roslagsbanan och tunnelbanan. Det finns dock en brist på cykelparkering vid många målpunkter i kommunen.

Danderyds kommun har ett relativt lågt utsläpp av koldioxidekvivalenter per invånare, knappt 1,3 ton, i jämförelse med Sverige där genomsnittet är 4,5 ton per invånare. De låga utsläppen speglar att kommunen saknar tyngre industri eller anläggningar för elproduktion. I utsläppssiffrorna per invånare i Danderyd inkluderas inte konsumtion eller resor med flyg. De konsumtionsbaserade växthusgasutsläppen för den svenska befolkningen ligger på cirka 8 ton per person och år. De konsumtionsbaserade utsläppen kan dock variera kraftigt – en högre andel ekonomiskt starka invånare medför generellt sett större konsumtionsbaserade utsläpp.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Klimatlagen trädde i kraft i svensk lag 1 januari 2018. Den binder regeringen vid att föra en politik för att Sveriges nettoutsläpp av växthusgaser senast år 2045 ska vara noll. De svenska målen är satta mot bakgrund av de mål som EU satt till 2030. Unionens samlade utsläpp ska minska med 40 procent till detta år jämfört med 1990.

Sverige har satt etappmål för de delar av utsläppen som inte omfattas av utsläppshandeln. Utsläppen från inrikes transporter, förutom inrikesflyg, ska minska med minst 70 procent senast år 2030 jämfört med 2010.

5. Enligt Cykelfrämjandets årliga kommunvelometer hamnar Danderyd på plats 3 av 12 småkommuner och plats 25 av 40 totalt år 2020. <https://cykelframjandet.se/wp-content/uploads/2020/05/danderyds-kommun-kommunrapport-kommunvelometern-2020.pdf>

I Danderyds miljö- och klimatprogram 2030 beskrivs kommunens mål för en minskad klimatpåverkan. I programmet beskrivs att kommunen ska arbeta för att de som bor och verkar i Danderyd minskar sina växthusgasutsläpp. Utsläppen av växthusgaser per invånare ska minska med 63 procent till år 2030 jämfört med år 1990. Energianvändningen i kommunägda byggnader ska minska med 3 procent årligen och utsläpp från inrikes transporter (flyg undantaget) ska minska med 70 procent senast år 2030 jämfört med 2010.

Målsättningar för Danderyds kommun som organisation är att vara fossilbränsle oberoende år 2025. Energianvändningen i kommunägda byggnader ska vara fossilbränslefrött och tjänstebilar ska vara fossilbränsleoberoende. Kommunanställda ska enligt kommunens miljö- och klimatprogram också uppmanas att välja miljövänliga färdmedel.

Översiktsplanens konsekvenser

Ett av översiktsplanens fyra övergripande mål är hållbara resor och transporter. Åtgärder för att nå målet är bland annat att minska transporternas negativa klimatpåverkan samt att vid nybyggnation prioritera kollektivtrafiknära lägen med tillgång till goda gång- och cykelförhållanden. Av de 14 utredningsområden som presenteras i planen ligger fyra i nära anslutning till spårtrafik med hög kapacitet och turtäthet. Dessa fyra är knutpunkt Danderyd (1), Mörby centrum (2), Östberga (4) och Banvakten vid Stockholmsvägen/Bengt Färjares väg (9).

Mot bakgrund av de ambitiösa mål som finns på nationell nivå, och som kommunerna behöver bidra till, bedöms översiktsplanens riktlinjer som vaga. Enligt kommunens vision är valfrihet viktig och i planen beskrivs bilens framkomlighet som en fortsatt prioriterad fråga i kommunen. Samtidigt presenteras flera inriktningar för

att uppmuntra eller på annat sätt påverka invånarna mot mindre klimatpåverkande beslut i vardagen, framför allt kopplat till hållbara transporter. Det är positivt att kommunen vill verka för att öka andel resor med hållbara transportmedel.

I den nya översiktsplanen ges förslag på att utrymme ska avsättas för att möjliggöra återbruk, exempelvis genom att skapa en returpunkt. Planen presenterar dock inte något markområde för etablering av en sådan. Att främja cirkulär ekonomi bedöms vara positivt för möjligheten att minska kommuninvånarnas klimatpåverkan. Kommunen anger även att den framtida planeringen av avfallshantering ska sträva efter att minska transportbehovet och främja möjligheten för kommuninvånarna att lämna in avfall utan att behöva tillgång till bil.

Den föreslagna utbyggnaden av bostäder och infrastruktur kommer medföra klimatpåverkan. I planen beskrivs att Danderyds utveckling mot en hållbar samhällsstruktur och stadsmiljö innebär att energianvändningen ska vara så klimatneutral som möjligt. Det framgår av planens riktlinjer kopplat till energi att kommunen vill vara en föregångare inom energieffektivitet och klimatsmart byggande, kommunen ska uppmuntra byggaktörer till det genom exempelvis materialval och utnyttjande av solenergi. Det framgår även av planen att material från byggnader som rivs ska återbrukas om det är möjligt. Sedan 1 januari 2022 finns det krav på att det ska tas fram en klimatdeklaration för alla nya byggnader. I den nya översiktsplanen saknas helt riktlinjer som på ett tydligt sätt beskriver hur miljömässigt hållbara metoder och material ska användas i den kommande planeringen. Det saknas även tydliga riktlinjer om hur stor andel av nyproduktionen som ska byggas med exempelvis hållbara material. De kopplingar som görs till kommunens miljö- och

klimatprogram är positiva och bedöms skapa en tydlighet kring vilken roll kommunen ger den fysiska planeringen i klimatarbetet. Kommunens ambition att etablera nya våtmarker, se avsnitt 7.1, är även positivt då dessa kan fungera som kolsänkor.

I planen tar kommunen tydlig ställning för att hållbara transporter ska främjas och kommunen ska arbeta för att dessa ska öka. Samtidigt framgår det även att ingen ny utveckling ska ske på bekostnad av biltrafikens framkomlighet. Där kollektivtrafik och cykelförbindelser är mindre starka alternativ ska även bilen fortsatt vara en viktig del av trafiktransportsystemet. Istället för att i dessa områden peka ut privatbilismen som en viktig del av transportsystemet bör istället de områden, där kollektivtrafiken och cykelförbindelserna är svaga, kartläggas och förslag på hur förutsättningarna för dessa transportslag kan stärkas presenteras. Sammantaget bedöms den nya översiktsplanen medföra små positiva och små negativa konsekvenser för kommunens klimatpåverkan.

8 SOCIALA KONSEKVENSER

8.1 HÄLSA OCH LIVSMILJÖ

Vid planläggning ska områden och bostäder planeras så att de bildar en god livsmiljö samt främjar en god hälsa för människor som lever och verkar inom området. Två aspekter som påverkar hälsan är buller och luftkvalitet. Buller definieras som oönskat ljud och bedömningen av vad som är buller är således individuell. I Sverige utgör trafikbuller den vanligaste källan till bullerstörningar. Även verksamheter eller andra aktiviteter kan ge upphov till störningar.

Buller påverkar människans hälsa och välbefinnande och kan orsaka sömnstörningar och öka risken för att drabbas av exempelvis hjärt- och kärlsjukdomar och diabetes. Luftföroreningar kan ge både korttids- och långtidseffekter. Med korttidseffekter avses effekten av en kortvarig hög exponering vilket kan öka risken för hjärt-kärlsjukdomar samt astma och andra lungsjukdomar. Med långtidseffekter avses effekten av att dagligen utsätts för partiklar vilket kan bidra till uppkomst av sjukdomar som exempelvis cancer.

Det finns inga lägsta tröskelnivåer identifierade för hälsorisker från luftföroreningar, vilket innebär att effekter kan uppstå redan vid låga föroreningshalter. Alla sänkningar av föroreningshalter är således positiva ur hälsosynpunkt. Med luftföroreningar avses sådana ämnen och föroreningar som är skadliga för människors hälsa, naturen eller kulturmiljön. I detta avsnitt behandlas i första hand kvävedioxid (NOx) och partiklar (PM10) eftersom

miljökvalitetsnormerna för dessa är svårast att klara.

8.1.1 Luftkvalitet

Nuläge och förutsättningar

I Danderyd kommun utgör vägtrafiken den största källan till luftföroreningar och då i synnerhet vägtrafiken på E18 som till stor del består av genomfartstrafik. Uppkomsten av partikelförorening är den mest betydelsefulla luftföroreningen i kommunen. Partikelföroreningen kommer främst från slitage av dubbdäck, dammbildning och vedeldning. Danderyd är med i Stockholms och Uppsala läns luftvårdsförbund (LVF).

I Danderyd är miljökvalitetsnormen för partiklar, PM10, svårast att uppnå. Övriga miljökvalitetsnormer för luftkvaliteten uppnås inom Danderyds kommun i dagsläget. I beräkningar av PM10-halten från år 2015 framgår att normvärden för partiklar överskrids längs med hela E18. Normvärdet för kvävedioxid är dock mellan 28 och 40 mikrogram per kubikmeter längs E18.

Värdet som beskrivs i preciseringen av miljökvalitetsmålet Frisk Luft för kvävedioxid överskrids dock längs hela E18. Värdet som beskrivs i preciseringen för PM10 överskrids längs E18 samt längs en del av Mörbyleden.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Miljökvalitetsnormer, MKN, för luft är antingen så kallade gränsvärdesnormer för föroreningsnivåer i utomhusluft som inte får överskridas, eller så kallade målsättningsnormer som ska eftersträvas. De flesta miljökvalitetsnormerna för luftkvalitet är gränsvärden som ska följas

och som inte får överskridas. Detta gäller till exempel partiklar och kväveoxider. I gatumiljö ska normen vara uppfylld vid trottoarerna.

Översiktsplanens konsekvenser

En övergripande inriktning i översiktsplanen är att luften i Danderyd ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas. I planen pekas samtidigt flera områden i anslutning till E18 ut som utredningsområden. Inom dessa områden planeras såväl kontor och badhus som bostäder och annan service. Vid planläggning invid stora trafikleder är det viktigt att stor hänsyn tas till att utvecklingen inte äventyrar hälsan hos de som kommer att bo eller vistas i området. Luftförhållanden behöver vara styrande för var och hur ny bebyggelse föreslås, planeras och utformas.

I översiktsplanen presenteras den övergripande inställningen att planeringen av trafik och transporter ska bidra till att minska trafikbuller och luftföroreningar. Samtidigt lyfts biltrafiken som en fortsatt viktig del av transportsystemet och såväl bil som busstrafiken ska prioriteras på kommunens huvudleder och i det regionala vägnätet. En ökad regional vägtrafik till, från och igenom kommunen förväntas även i framtiden. En ökad trafik längs vägnätet inom och genom kommunen medför en negativ påverkan på luftkvaliteten. En minskad andel förbränningsmotorer och en gradvis övergång till elektrifierade fordon kommer på lång sikt att mildra de negativa effekterna, men partikelbelastningen från däck och vägbaneslitage kvarstår och förväntas öka med ökad trafikvolym. I planen anger kommunen att de ska verka för buffertzoner med växtlighet längsmed vägsträckor som är trafikintensiva. Det är positivt att kommunen ger konkreta exempel på åtgärder för att minska

mängden partiklar.

Sammantaget bedöms den nya översiktsplanen innebära måttliga negativa konsekvenser för människors hälsa kopplat till aspekten luftkvalitet. De negativa konsekvenserna bedöms huvudsakligen orsakas av den risk som en ökad täthet i bebyggelsen längs med E18 och Enebybergsvägen bedöms medföra för de som bor och vistas i området. En tunnelförläggning av E18 skulle förbättra luftkvaliteten avsevärt lokalt.

8.1.2 Buller

Nuläge och förutsättningar

I Danderyd utgör de statliga vägarna E18 och väg 262 tillsammans med de större kommunala vägarna Stockholmsvägen, Edsviksvägen, Vendevägen, Danderydsvägen och Enebybergsvägen de främsta källorna till trafikbuller. Buller från den spårbundna trafiken påverkar även vissa områden i kommunen. Roslagsbanan påverkar bostäder i direkt anslutning till spåret. Kommunens särskilt bullerutsatta områden finns där flera bullerkällor ligger tätt, exempelvis i närheten av Stocksundsbron där spårtrafik och E18 går parallellt. Verksamhetsbuller utgör generellt sett inget problem i kommunen. Lokalt flygbuller orsakat av helikopterambulans till och från Danderyd sjukhus orsakar visst buller. I framtiden förväntas denna flygtrafik att öka.

Det är väghållaren som ansvarar för att genomföra åtgärder för att reducera bullerstörningar. Trafikverket, regionens trafikförvaltning och Danderyds kommun har utfört bullerskyddsåtgärder på väg och järnväg i kommunen. Bullerskyddsåtgärder har i nuläget utförts längs Roslagsbanan, E18 och de kommunala vägarna Edsviksvägen och Enebybergsvägen.

I Danderyd finns även områden som är relativt opåverkade av buller. Framför allt är Rinkebyskogen ett exempel på ett stort sammanhängande tyst område. Sådana stora tysta områden ger möjlighet till återhämtning och upplevelse av tystnad.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Enligt rådande förordning om trafikbuller vid bostadsbyggnader (2015:216) bör buller från spårtrafik och vägar inte överskrida 60 dBA ekvivalent ljudnivå vid en bostadsbyggnads fasad, och 50 dBA ekvivalent ljudnivå samt 70 dBA maximal ljudnivå vid en uteplats om en sådan ska anordnas i anslutning till byggnaden. För bostadsbyggnader om högst 35 kvadratmeter är riktvärdet för ekvivalentnivån vid fasad istället 65 dBA (regler om maxvärde saknas). Reglerna tillämpas vid ny bebyggelse, nya detaljplaner och bygglov. För äldre och befintlig bebyggelse kan andra riktvärden gälla utifrån de regler som gällde vid tidpunkten för byggande.

Vid åtgärder på järnvägar eller andra spåranläggningar avser riktvärdet för buller utomhus 55 dB(A) ekvivalentnivå vid uteplats och 60 dB(A) ekvivalentnivå i bostadsområdet i övrigt.

Översiktsplanens konsekvenser

Planen konstaterar att det i områden Planförslaget konstaterar att det i områden nära både spår och större vägar i kommunen kan vara svårt att skapa goda ljudnivåer. Enligt planen är 9 av de 14 utpekade utvecklingsområdena helt eller delvis i nuläget utsatta för bullernivåer över 60 dBA. Utvecklingen av ny bebyggelse längs E18-stråket är speciellt utmanande. En av riktlinjerna för planeringen säger att placering och utformning av tillkommande bebyggelse nära bullerkällor ska verka för förbättrade ljudmiljöer i omgivningen. Flygbuller från helikopterambulanser till och från Danderyds sjukhus kan begränsa

möjligheterna att bygga bostäder i närheten av sjukhuset. Bostadsutvecklingen i kommunerna norr om Danderyd och Stockholmsregionens tillväxt i stort medför en ökad genomfartstrafik längs i synnerhet E18. En tunnelförläggning av E18 skulle innebära en stor bullerreducering i kommunen.

Byggande för god ljudmiljö ställer särskilda krav i programarbete och detaljplanering, både vad gäller byggnaders placering, utformning och tekniska standard. I planförslaget framgår det att boendemiljöer, förskolor och skolers inne- och utomhusmiljö samt park- och rekreationsområden ska prioriteras vid bullerreducerande åtgärder. Det är positivt att planen lyfter park- och rekreationsområden för vilka riktlinjer i nuläget saknas.

Byggande för god ljudmiljö ställer särskilda krav i programarbete och detaljplanering, både vad gäller byggnaders placering, utformning och tekniska standard. I planen framgår det att boendemiljöer, förskolor och skolers inne- och utomhusmiljö samt park- och rekreationsområden ska prioriteras vid bullerreducerande åtgärder. Det är positivt att planen lyfter park- och rekreationsområden för vilka riktlinjer i nuläget saknas.

En elektrifiering av fordonsflottan minskar trafikbullret vid låga hastigheter och kan därigenom bidra till en reducerad bullernivå på kommunens lokalvägar. Bullerproblematiken kvarstår dock vid hastigheter från cirka 50 kilometer i timmen och uppåt då bullret från däck och vägbana har stor betydelse. Elektrifieringen kan minska buller från det lokala gatunätet, men har bara begränsad effekt på bullret från huvudvägar och genomfartsleder.

En av de riktlinjer som ges i den nya översiktsplanen är att kommunen bör ta fram en bullerstrategi med handlingsplan

med syftet att minska bullret. En kommunövergripande bullerstrategi har stor potential att bli ett användbart redskap i den kommande planeringen och kan bidra till att de beslut om åtgärder som fattas sammantaget ger högsta möjliga nytta.

I planen anges dock att bebyggelse ska planeras så att en så god ljudnivå som möjligt eftersträvas. Samtidigt bedöms planens inriktning med bebyggelseutveckling längs E18-stråket och den möjliga framtida kollektivtrafiknoden i Rinkeby öka risken att människor utsätts för ljudnivåer över riktvärden om inga anpassningar eller åtgärder utförs. Det vore positivt om kommunen istället ställde krav på att bebyggelse inte ska planeras i bullriga miljöer. Genom att utveckla kommunen i den riktning som den nya översiktsplanen anger finns en risk att fler människor kommer att bo och vistas i bullriga miljöer vilket riskerar att påverka deras hälsa negativt. Samtidigt är det positivt att kommunen anger att bostäder i första

hand ska prioriteras i områden med en god ljudmiljö och att exempelvis arbetsplatser kan planeras i mer bullerexponerade lägen. På så vis kan placering och utformning av exempelvis arbetsplatser nära bullerkällor verka för förbättrade ljudmiljöer i omgivningen. Sammantaget bedöms dock den nya översiktsplanen innebära små negativa konsekvenser för människors hälsa kopplat till aspekten buller.

8.2 TRYGGHET OCH TRIVSEL

I det här avsnittet bedöms hur väl översiktsplanen förväntas bidra till en utveckling som skapar tryggare samhällen och platser samt bevarar och utvecklar trivsamma miljöer. Aspekter som inkluderas är tillgång till rekreation, trygga offentliga rum och trygga kopplingar och stråk. Översiktsplanens egna mål **Trygga och inbjudande utemiljöer** och mötesplatser samt **Grön och hälsosam livsmiljö** för alla fångas upp i detta kapitel.

Nuläge och förutsättningar

I Danderyd finns idag en god tillgång till sportanläggningar och rekreationsspår. I kommunens digitala medborgardialog framkommer det att tryggheten uppfattas som god av de flesta. I dagsläget prioriteras arbetet med säkra skolvägar och det finns en ambition att utveckla en cykelpendlingsväg genom kommunen som gör det säkrare och attraktivare för fler att cykla till arbete, skola och andra målpunkter. Parkområden finns i nuläget inom villabebyggelsen i varje kommundel. I kommunens strategiområden lyfts trygghet, säkerhet och goda möjligheter för hälsa och välbefinnande som viktiga aspekter för kommunens utveckling.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Som grund för bedömningen av Trygghet och trivsel inkluderas bland annat aspekter som hur planen behandlar perspektivet trygghet genom till exempel om särskilt otrygga platser har identifierats och hur de i så fall bemöts i planen gällande förslag på åtgärder. Även om viktiga stråk och kopplingar lyfts i förhållande till trygghetsskapande insatser och målpunkter. Planens potential att skapa en trivsam utveckling analyseras bland annat genom tillgång till grönska och rekreation i förhållande till utvecklingsområdena

och den befintliga bebyggelsen. Det är också relevant om planeringen bidrar till att uppfylla Boverkets riktlinjer gällande friarealer samt Boverkets rekommendationer i publikationerna Planera för rörelse! och Plats för trygghet – Inspiration för stadsutveckling. Förslaget bedöms även utifrån Folkhälsomål med fokus på mål 5 samt globala målen med fokus på mål 5, 10, 11 och 16.

Översiktsplanens konsekvenser

Planen pekar ut en utvecklingsinriktning för trygga och inbjudande utemiljöer och mötesplatser. Här lyfts att för samtliga miljöer i kommunen ska utformningen bidra till att kommunen upplevs trygg och inbjudande samt är dess miljöer är tillgängliga för alla i samhället oavsett eventuella funktionsnedsättningar och/eller tid på dygnet. Detta bidrar till att frågan får en tyngd i efterkommande planering.

Planen lyfter inte fram några specifika otrygga platser. I den digitala medborgarenkäten från år 2020 lyfts det att tryggheten uppfattas som god av de flesta i kommunen. Eftersom ingen närmare kartläggning av upplevelsen av trygghet inom kommunens olika områden har genomförts är det svårt att veta hur den upplevda tryggheten eventuellt skiljer sig åt. Detta gör det också svårt att veta vilka trygghetsskapande åtgärder det finns behov av för att stärka tryggheten i de olika kommundelarna.

Planen presenterar planeringsinriktningar som tydliggör att nya bostäder bör lokaliseras inom 300 meter till närmsta lekplats samt att nya lekplatser bör anläggas i anslutning till grönområden. Detta bidrar till god tillgång till lekplatser för boende i nya bostäder och förutsättningar för trivsamma lekparkar med god tillgång till grönska. Genom att komplettera planen med riktlinjer för tillgång till lekparkar för befintliga bostäder kan god tillgång nås i hela kommunen. Planen presenterar även

ambitioner att utveckla och bevara viktiga rekreativstråk. Specifika stråk och platser som anses vara av extra vikt i kommunen lyfts tillsammans med rekommendationer som att placering och utformning av ny bebyggelse ska ske på ett sätt att det inte hindrar det rörliga friluftslivet utan istället bidrar till utvecklade rekreativstråk. Detta skapar goda förutsättningar för att utvecklingen i kommunen bibehåller och stärker möjligheterna till trivsel och rekreation. Genom att lyfta exempel på grönområden och parker som bör bevaras eller stärkas kan planens ambition tydliggöras ytterligare.

Danderyds kommun är rik på vatten och kustområden vilka är viktiga rekreativområden. Strandskyddet syftar till att hålla stränder fria från bebyggelse för att bland annat trygga allmänhetens tillgång till platser för bad och friluftsliv. Inget av de utpekade utredningsområdena i kommunen är placerade i områden som i nuläget omfattas av strandskydd. Vid ny detaljplaneläggning inom Danderyd (1) och vid Tranholmen (6 och 7) kommer strandskyddet att återinträda vilket innebär att dispens eventuellt måste hanteras. Även om utvecklingen i dessa områden inte kräver ny detaljplan bör stor hänsyn tas till att hålla stränderna tillgängliga för allmänheten för att säkra platsernas rekreativa värden. Riktlinjen om att kommunens stränder ska vara tillgängliga för allmänheten vid utbyggnad av ny bebyggelse bidrar till att frågan belyses i efterföljande planering.

Planen säkerställer mark för att fortsätta goda möjligheter för idrotts- och rekreativaktiviteter skapas. Specifika rekreativa funktioner i kommunen, så som badplatser och hur dessa kan utvecklas för att skapa trygga och trivsamma plaster, lyfts vidare. Genom att komplettera badplatser med fler funktioner för att stärka dessa som sociala mötesplatser för olika åldrar skapas goda förutsättningar för en trygg och trivsam utveckling. Vidare bidrar riktlinjen att dimensionering av friytor för förskolor och skolor ska följa Boverkets allmänna råd till att frågan belyses ger stöttning till

efterföljande planering.

Stora delar av de områden som i den nya översiktsplanen föreslås utvecklas ligger inom bullerutsatta områden, vilket bedöms medföra en påverkan för den upplevda trivseln och i viss mån också tryggheten. Det saknas vägledning med konkreta förslag på hur tystare och mer trivsamma utemiljöer kan skapas (se vidare avsnitt 8.1 ovan).

I planen presenteras en rad riktlinjer för planeringen som bidrar till att säkerställa trygga och säkra gång och cykelvägar i kommunen. Att planen inkluderar både övergripande rekommendationer och belyser mer specifika platser/kopplingar där trygghetsskapande åtgärder är av extra vikt ger goda förutsättningar och stöttar kommande planering att skapa trygga gång- och cykelvägar. Planen lyfter även avsaknaden av en gångplan som kan visa vilka åtgärder som behöver genomföras, motsvarande cykelplanen. En gångplan skulle underlätta ett strategiskt arbete för att skapa en mer gångvänlig utveckling.

Med riktlinjer som säkerställer bevarande av stora rekreativområden, parker och idrottsanläggningar samt riktlinjer som vägleder hur trygga vägar och kopplingar kan skapas bedöms planen bidra till att stötta en trygg och trivsam utveckling. Sammantaget bedöms planen i viss uträkning bidra till ökad upplevd trygghet och trivsel.

Foto över Nora torg - Fotograf Erik Somnäs 2020

8.3 HÅLLBART VARDAGSLIV OCH LEVANDE SAMHÄLLEN

I det här avsnittet bedöms hur väl översiktsplanen förväntas bidra till en utveckling som skapar goda förutsättningar för ett fungerande vardagsliv och levande samhällen. Aspekter som inkluderas är bland annat tillgång till viktiga målpunkter i vardagen, kommunal service och tillgång till kollektivtrafik. Översiktsplanens egna mål som fångas upp inom kapitel är målen *Bygga och bevara för idag och imorgon*, *Grön och hälsosam livsmiljö för alla*, *Trygga och inbjudande utemiljöer och mötesplatser* samt *Hållbara resor och transporter*.

Nuläge och förutsättningar

Bebyggelsen Danderyds kommun utgörs dels av ett centralt stråk längs med tunnelbanan och E18 med huvudsakligen högre bebyggelse med flerbostadshus, arbetsplatser och service, dels av en varierad småhusbebyggelse av trädgårdskaraktär med inslag av flerfamiljshus och lokala servicecentra.

Danderyd har en hög andel äldre befolkning och en hög försörjningskvot i förhållande till andra kommuner i länet. Den nya översiktsplanen har ambitionen att Danderydsborna ska erbjudas en bra och attraktiv service och en positiv utveckling av de kommunala kärnområdena skola, barn- och äldreomsorg ska prioriteras. Idag finns det en överkapacitet av förskoleplatser, platser för elever upp till årskurs 6 och snart även platser för årskurs 7–9 om inte nya bostäder byggs eller fler elever tillkommer

från andra kommuner.

Kollektivtrafiken används i relativt låg omfattning vid resor inom kommunen. Busstrafiken upplevs ha låg turtäthet och restiderna upplevs som långa. Ett behov av synkronisering mellan lokala busslinjer finns och andelen cykelresor inom kommunen bör öka.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Som grund för bedömningen av Hållbart vardagsliv och levande samhällen inkluderas bland annat aspekter som målpunkter i vardagen som skolor, förskolor och grönområden i förhållande till hållbara resealternativ och bostäder, både sett det till befintliga beståndet och i förhållande till vad som planeras och vilka utmaningar som översiktsplanen lyfter i nulägesbeskrivningen. Mer konkret analyseras planen utifrån om till exempel Boverkets rekommendationer för tillgänglighet till bostadsnära natur efterföljs och inkluderas, Boverkets riktlinjer i *Planera för rörelse!* och *Friyta för lek och utevistelse för förskolor och skolor samt* hur väl förslaget förväntas bidra till PBL 1 kap 1 § och 2 kap. 3 § p 2. Även Folkhälsomål med fokus på mål 5 samt globala målen med fokus på mål 2, 4, 5, 10 och 11 inkluderas i bedömningen.

Översiktsplanens konsekvenser

Planen pekar på att kommunen har en relativt hög andel äldre befolkning, vilket resulterar i en hög försörjningskvot. Samtidigt finns det en överkapacitet i skolor och förskolor men mängden barn och unga är avtagande. Hur denna demografiska utmaning ska hanteras lyfts inte på ett tydligt sätt. För att hantera utmaningen bör översiktsplanen tydliggöra hur frågan ska hanteras, till exempel genom bostadsmarknadsanalyser och satsningar för att attrahera barnfamiljer eller utveckling av bostäder för till exempel unga vuxna.

Om frågan inte hanteras på strategisk nivå riskerar detta att leda till nedstängning av skolor och förskolor med tomma lokaler och längre avstånd till skolor/förskolor för barnen i kommunen. Även möjligheterna att upprätthålla service som fritidsaktiviteter och mötesplatser för unga kan minska med färre barn och unga i kommunen, med minskad tillgänglighet på sådana aktiviteter som följd. Planen har en riktlinje som lyfter att en variation av bostadsutbudet i alla kommundelar ska prioriteras för att underlätta kvarboende i livets olika skeden. För att tydliggöra riktlinjen bör planen även lyfta hur och var denna komplettering ska ske med vilka typer av bostäder. Att sätta kvantitativa mål för bostadsbyggande kan bidra till att säkerställa tillgång till olika typer av bostäder inom kommunen.

Att placera huvuddelen av ny bebyggelse i kollektivtrafikhärlägen som planen lyfter bidrar till goda förutsättningar för ett hållbart vardagsliv. Även satsningar på att stärka gång- och cykeltrafiken som gör det säkrare och attraktivare för fler att cykla till arbete, skola och andra målpunkter samt sträva efter att utveckla kollektivtrafik på vattnet skapar möjligheter för ett hållbart vardagsliv. Genom att komplettera planen med kartor och beskrivningar kring hur och var detta ska göras ökar tydligheten för kommande planeringsskeden och ökar möjligheterna för att ambitionen uppnås. Den nya översiktsplanen lyfter bland annat förslag på ett regionalt snabbcykelstråk mellan Täby Arninge och Roslagstull och pendlingsmöjlighet för cyklister med målpunkterna centrala Stockholm, Solna och Kista. Detta är goda exempel på beskrivning gällande planerad utveckling. Detta skulle med fördel även göras för den

inomkommunala utvecklingen av cykelstråk för att ge ytterligare vägledning och stöttning i den fortsatta planeringen. Planen bör också klargöra vilka motiv som finns för föreslagen utveckling i områden som inte ligger i kollektivtrafikhärlägen vilket gäller för område 6, Svanholmsparkeringen.

Riktlinjen att ny bebyggelse främst ska lokaliseras i anslutning till befintlig bebyggelse bidrar till att nya områden knyts samman med befintliga områden och ger goda förutsättningar för bevarandet av grönområden och möjligheter att stärka lokala centrum. Vidare presenterar utvecklingsinriktningen för trygga och inbjudande utemiljöer och mötesplatser kommunens ambition gällande utvecklingen av centrumområden och kan bidra till att stötta kommande planering. Genom att koppla denna övergripande inriktning till planens utredningsområden kan stöttningen tydliggöras och konkretiseras.

Den nya översiktsplanen presenterar en utvecklingsinriktning som syftar till att utvecklingen ska bidra till att främja hållbara resor och transporter i kommunen genom satsningar inom gång-, cykel- och kollektivtrafik. Till exempel lyfts ambitioner om att utveckla kollektivtrafiken med tätare avgångar samt genom stärkta kopplingar till gång- och cykelvägnätet. Detta medför goda förutsättningar för ett hållbart vardagsliv. Planen kan tydligare beskriva specifika behov, med fördel kopplat till planens utredningsområden, samt peka ut vilka insatser som bedöms ge stor nytta för att förtydliga hur utvecklingsinriktningen ska kunna uppnås.

Vidare prioriterar översiktsplanen till stor del bilens framkomlighet och lyfter vikten av den som en del av transportsystemet, främst där kollektivtrafik och cykel inte är tillräckligt starka alternativ. I regionens resvaneundersökning sticker inte Danderyd ut som en som en särskilt bilintensiv kommun vilket kan påvisa att det finns en god tillgång till kollektivtrafik i kommunen idag. En prioritering av bilens framkomlighet kan komma att konkurrera med framkomligheten och möjligheten att prioritera andra trafikslag som gynnar ett hållbart vardagsliv, kollektivtrafik. Prioriteringen kan därför komma att motverka målet Hållbara resor och transporter.

Sammantaget bedöms den nya översiktsplanen i liten omfattning bidra till möjligheterna att tillgodose ett hållbart vardagsliv och levande samhällen. Möjligheterna att, inom ramen för den fysiska planeringen, möta de demografiska utmaningarna tas inte tillvara. Detta påverkar möjligheterna att bibehålla och utveckla närservice på ett sätt som främjar ett hållbart vardagsliv och levande samhällen. Översiktsplanen har ambitionen att bidra till en större blandning av bostäder inom kommunen, men konkreta förslag på hur blandning ska uppnås saknas.

8.4 INKLUDERING OCH SOCIAL SAMMANHÅLLNING

I det här avsnittet bedöms hur väl översiktsplanen förväntas bidra till en utveckling som tar hänsyn till olika områdens värden och identitet men också om planen bidrar till att överbygga barriärer, kopplar samman olika områden och strävar efter en sammanhållen och inkluderande kommun. Aspekter som inkluderas är bland annat barriärer, bebyggelsestruktur och lokalisering av mötesplatser. Översiktsplanens egna mål **Bygga och bevara för idag och imorgon, Trygga och inbjudande utemiljöer och mötesplatser** samt **Grön och hälsosam livsmiljö för alla** fångas upp i detta kapitel.

Nuläge och förutsättningar

Danderyds kommun består av fyra kommundelar: Enebyberg, Danderyd, Djursholm och Stocksund. Bebyggelsen i kommunen utgörs dels av ett centralt stråk med huvudsakligen högre bebyggelse med flerbostadshus, arbetsplatser och service, dels av en varierad småhusbebyggelse av trädgårdskaraktär med inslag av flerfamiljshus och lokala servicecentra. Översiktsplanen lyfter en önskan om att knyta samman kommunen med bättre förbindelser mellan kommundelarna. År 2019 bestod bostadsbeståndet av 49 procent småhus och 51 procent flerbostadshus. Av bostäderna i flerbostadshus var ca 30% hyresrätter och 70% bostadsrätter.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Som grund för bedömningen av **Inkludering och social sammanhållning** ingår bland annat aspekter som om olika områdens behov synliggörs, barriärer och kopplingar i förhållande till tillkommande

bebyggelse analyseras, och om hur områden knyts ihop eller inte. Skapas nya barriärer och överbyggs befintliga? Hur ser tillgången till olika typer av bostäder ut i kommunen i stort och inom olika områden – planeras det för en variation med hänsyn till den specifika platsens behov och utmaningar? Vidare analyseras hur och om olika typer av områden och olika grupper i samhället beskrivs utifrån dess förutsättningar och behov. Mer konkret bedöms planen även utifrån hur väl förslaget förväntas bidra till PBL 1 kap 1 § och 2 kap. 3 § p 2, Folkhälsomål med fokus på mål 5 samt globala målen med fokus på mål 10 och mål 11.

Översiktsplanens konsekvenser

Den nya översiktsplanens ambition är bebyggelseutvecklingen som på sikt kopplar Mörby centrum och knutpunkt Danderyd närmare varandra till ett gemensamt centrumområde för kommunen. Även en ambition om att bättre tvärförbindelser för gång-, cykel och kollektivtrafik mellan Djursholm, Enebyberg, Danderyd och Stocksund som ska bidra till att koppla samman kommundelarna presenteras. Genom att komplettera med att redovisa hur och var detta ska genomföras kan ambitionen tydliggöras.

Planen lyfter att kommunen är idag påverkad av den barriär som E18 och spårområdena utgör. Det finns en ambition att mildra eller överbygga dessa barriäreffekter. Planen pekar bland annat ut en tunnelförläggning av E18 som en möjlig åtgärd på lång sikt. Genomförbarheten av denna åtgärd är dock osäker. Det är därför av extra vikt att i den efterföljande planering fokusera på hur kommunen kan bidra till att kommundelarna kan knytas samman på andra sätt genom strategisk lokaliseringen av gemensamma målpunkter och stärkta kopplingar. Om en tunnelförläggning av E18 genomförs kan det förväntas bidra

med stora sociala värden i form av en sammankopplande struktur och ökad social sammanhållning och inkludering mellan de olika kommundelarna.

Planen lyfter kommunens utmaning med en ojämn tillgång till olika typer av boendeformer och upplåtelseformer. Genom att analysera denna data med en geografisk koppling kan uppdelningen mellan olika typer av bostäder och upplåtelseformer mellan kommunens olika bostadsområden tydliggöras. Detta kan användas som underlag för att på ett tydligare och mer strategiskt vis komplettera med olika typer av bostäder inom olika områden för att kunna uppnå den nya översiktsplanens mål. Vidare lyfter planen i riktlinjer för planering att denna ska bidra till ett varierat utbud av bostäder, service, arbetsplatser, idrott och kultur i alla kommundelar samt att en variation av bostadsutbudet (bebyggelse typer, upplåtelseformer, storlekar, prisnivåer) i alla kommundelar ska prioriteras för att underlätta kvarboende i sin närmiljö om livssituationen förändras. Detta bidrar till att ge stöttning i frågan för efterkommande planering. Genom att tydliggöra hur och var denna komplettering kan genomföras inom planens olika utredningsområden kan vägledningen tydliggöras ytterligare samtidigt som planens ambitioner och mål uppnås.

Den nya översiktsplanens riktlinjer säger att tillkommande bebyggelse ska ha hög arkitektonisk kvalitet och anpassas till omkringliggande bebyggelsemiljöer, visa hänsyn till den historia och kvalitet som finns på platsen idag och utgå från den befintliga miljön när det kommer till utformning, volym et cetera. Att lyfta karaktär, skala, volymer och placering av byggnader som viktiga aspekter att ta hänsyn till ger en god grund för kommande planering att skapa en utveckling som kopplas samman med befintlig bebyggelse och på så vis tar hänsyn till områdets identitet.

Den nya översiktsplanen lyfter en ambition om att det i varje kommundel ska finnas goda möjligheter för olika slags idrotts- och motionsaktiviteter. Planen belyser även exempel på sociala mötesplatser, som Samsöparken. Genom att belysa goda exempel tydliggörs planens ambition. Lokaliseringen av denna typ av målpunkter kan bidra till att knyta samman olika bostadsområden genom att skapa gemensamma mötesplatser för boende inom olika kommundelar. Planen skulle kunna kompletteras med ambitioner gällande lokalisering av denna typ av mötesplatser för att tydligare bidra till den nya översiktsplanens mål om att stärka kopplingar och knyta samman kommundelar.

Sammantaget bedöms den nya översiktsplanen presentera ambitioner, mål och planeringsinriktningar som kan bidra till en utveckling mot en mer sammanhållen utveckling. En tydlighet i hur behoven ser ut i och mellan enskilda delområden och vilka insatser som rekommenderas skulle ge ökat stöd i den fortsatta planeringen.

Foto över E18 - Fotograf Erik Somnäs från 2020

8.5 RISK OCH KLIMTANPASSNING

Risk och säkerhet inom samhällsplanering är ett allmängiltigt begrepp som kan avse en lång rad händelser med mycket varierande allvarlighetsgrad. Begreppet risk avser i detta sammanhang kombinationen av sannolikheten för en händelse och dess konsekvenser. Individrisken är sannolikheten att omkomma för en person som kontinuerligt vistas på en specifik plats, exempelvis på ett visst avstånd från en transportled. Framtidens klimat kommer att skilja sig från dagens. Bland annat förutses ökade nederbörds mängder samt höjda medeltemperaturer. Värmeböljor och kraftig nederbörd bedöms inträffa allt oftare. Såväl nuvarande som tillkommande bostäder och infrastruktur behöver anpassas till klimatförändringens effekter.

Skred sker när en sammanhängande jordmassa kommer i rörelse. Skred förekommer i silt- och lerjordar. Skred kan även inträffa i siltiga eller leriga moräner om moränen är vattenmättad. Vid ett ras rör sig block, stenar, grus- och sandpartiklar fritt. Ras sker i bergväggar, grus- och sandbranter. Den gemensamma nämnaren är att både skred och ras kan inträffa utan förvarning. Den naturliga erosionsprocessen anpassar branter och slänter till ett jämviktsläge. Små förändringar av denna jämvikt kan utlösa skred eller ras. Landhöjningen, klimatet och människans ingrepp i naturen förändrar markens stabilitet. Under årens lopp kan därför säker mark bli osäker. Även denna typ av risker måste hanteras i planeringen.

Nuläge och förutsättningar

I Danderyd är E18 primär transportled för farligt gods och väg 262 samt del av

Vendevägen sekundära transportleder. Vid planläggning i närheten av farligt godsleder behöver stor hänsyn tas till frågor som säkerhetsavstånd och evakueringsmöjligheter. I kommunen finns ett flertal låglänta områden där det finns en stor risk för översvämning vid kraftig nederbörd och höga vattennivåer. Vissa av de låglänta och strandnära områdena som exempelvis båtuppsättningsplatser och deponier är även identifierade som riskområden kopplat till markföroreningar. Dessa kan innebära speciellt stor risk för spridning av föroreningar i ett framtidsscenario med ökade vattenflöden.

En skyfallskartering som tagits fram visar att stora delar av kommunen skulle översvämmas vid ett kraftigt skyfall som ett 100-årsregn. Vid kraftiga skyfall bildas stora mängder dagvatten som inte alltid kan tas om hand i befintliga system för dagvattenhantering. Enligt länsstyrelsens översiktliga kartering över temperaturen i kommunen under år 2018 framkommer att det finns områden som vid höga temperaturer kan bli så kallade värmeöar. Kommunens vatten och naturområden bidrar dock till att mildra och jämna ut effekterna vid extrema temperaturer.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Längs transportleder finns rekommenderade säkerhetsavstånd på mellan 25 och 40 meter beroende på vilken typ av transporter som tillåts. Roslagsbanan har ett generellt skyddsavstånd på 25 meter från spårmit. Vid icke stadigvarande vistelse kan i vissa fall ett skyddsavstånd om 10–25 meter från närmaste spår tillämpas.

Enligt plan- och bygglagen 2 kap 5 § ska risker för människors hälsa och säkerhet beaktas i all planering.

Översiktsplanens konsekvenser

I Danderyd ska den fysiska planeringen bidra till åtgärder för att förhindra, minimera och begränsa risker kopplade till ett förändrat klimat. Den nya översiktsplanen betonar att det kommunövergripande arbetet med klimatanpassning behöver bedrivas på såväl kort som lång sikt. I planen pekas sex utredningsområden ut där kommunen vill utreda möjligheten till framtida skyfallshantering. Dessa områden utgörs av lågpunkter där vatten ska kunna omhändertas vid höga vattenflöden. Det är positivt att kommunen pekar ut områden för omhändertagande av vatten vid händelse av kraftiga skyfall. Det hade dock varit ännu mer positivt om kommunen även beskrev andra synergieffekter som exempelvis möjligheten att inom dessa områden fördröja och rena vatten och inte enbart som skyfallshantering i syfte att skydda infrastruktur och bebyggelse från skada.

Majoriteten av alla utvecklingsområden som presenteras i planen är placerad längs någon av kommunens transportleder för farligt gods. Enligt planen ska en riskbedömning göras vid planering och exploatering inom ett avstånd om 150 meter från lederna för farligt gods eller inom 100 meter från drivmedelsstationer. Enligt planen ska även särskilda åtgärder vidtas i detaljplaner inom det generella skyddsavståndet på 25 meter från Roslagsbanas spår för att minska risker vid eventuell urspårning och andra tekniska olycksrisker. Det är positivt att planen ger en tydlig inriktning kopplat till denna planläggning.

I Danderyd finns flera områden med markradon. Markradon är en hälsorisk som orsakar skada och sjukdom på lungor och luftvägar. Enligt den nya översiktsplanen ska det i områden med risk för förhöjda markradonhalter genomföras utredningar inför detaljpaneläggning och utbyggnad av bostäder. Gällande gränsvärden i vatten

och luft får inte överskridas och i områden med förhöjda radonhalter ska tillkommande bebyggelse byggas radonsäkert. Det är positivt att planen tydligt anger att gränsvärden inte får överskridas.

Inom Danderyds kommun finns flera platser där marken kan vara eller är dokumenterat förorenad. Situationen redovisas på karta i planen. Det framgår dock inte vilken hänsyn som tagits till risken för markföroreningar i identifieringen av utredningsområden – sådana utredningar ska enligt planen göras i senare skeden. Kommunens intention att utreda och vid behov åtgärda förorenade områden bedöms vara positiv. Den nya översiktsplanen lyfter att kommunen har en handlingsplan för förorenade områden som ska bidra till att kommunen genomför undersökningar och vid behov åtgärder för prioriterade områden.

Planeras utveckling inom områden som i nuläget utgörs av naturmark påverkar det områdets värmereglerande funktion. En ökad andel hårdgjord yta försämrar även markens infiltrationskapacitet och kan öka risken för översvämning vid kraftiga skyfall. I planen finns en riktlinje att hänsyn ska tas till att minimera hälsorisker kopplade till värmeböljor vid nybyggnation av känsliga verksamheter. Enligt planen ska även bebyggelse och infrastruktur undvikas i låglänta områden. Samtidigt är 10 av planens 14 utredningsområden lokaliserade inom områden med översvänningsrisk. Planering av ny bebyggelse och infrastruktur bör undvikas i låglänta områden och i områden som ligger inom framtida riskzoner för översvämning.

I översiktsplanen presenteras resultat från en översiktlig analys som beskriver utredningsområden med potentiella klimatrelaterade risker som ras, skred och översvämning vid skyfall. Den visar att majoriteten av de utpekade områdena helt

eller delvis har mer än två risker. Det är positivt att den övergripande riskkartläggningen genomförts men det framgår inte av planen hur resultaten omhändertagits och hur riskerna ska mildras eller om kartläggningen på något vis påverkat valet av lokaliseringar.

I utvecklingsområdena intill E18-stråket förekommer risk för samtliga utredda riskfaktorer. Lämplig lokalisering är en av de grundläggande principerna som kommunen bör ta hänsyn till vid fysisk planering. De risker som presenteras i nulägesbeskrivningen utgör planeringsförutsättningar. Den markanvändning som planen medger bedöms medföra svårigheter kopplade till kommande planarbete och innebär en risk för negativ påverkan.

Utifrån kraven i 2 kap 5 § PBL ska kommunen göra en lämplighetsprövning av föreslagen markanvändning. Lokalisering av bebyggelse och verksamheter ska vara lämplig utifrån beskaffenhet, läge, och behov och frågor kopplat till hälsa, säkerhet och risk ska vara centrala vid en sådan prövning.

Majoriteten av de utpekade utredningsområdena ligger inom ett riskområde för någon av de ovan listade riskerna. Det går i nuläget inte att bedöma hur allvarliga riskerna sammantaget är eller vilka eventuella kumulativa effekter som den nya översiktsplanen kan tänkas medföra. Det är därför angeläget med tydliga och transparenta motiv till varför utredningsområden lokaliseras till platser där det finns identifierade risker.

9 EKONOMISKA KONSEKVENSER

9.1 HUSHÅLLNING MED MARK, VATTEN OCH DEN FYSISKA MILJÖN I ÖVRIGT

Vad som är god hushållning med mark och vatten baseras bland annat på miljöbalkens hushållningsbestämmelser. Där anges att företräde ska ges åt sådan markanvändning som medför en hushållning som är god ur allmän synpunkt. Bestämmelserna omfattar bland annat markområden som har värde eller betydelse för jord- och skogsbruk samt utvinning av värdefulla ämnen och material.

Hushållning med mark- och vatten samt den fysiska miljön i övrigt är ett av de perspektiv som ska uppmärksammas enligt miljöbalkens bestämmelser om miljöbedömningar. Naturresurser är de råvaror som vi människor kan nyttja från naturen. Dessa resurser kan vara ändliga eller förnyelsebara. Det är dock alltid viktigt att de nyttjas på ett effektivt och miljöanpassat sätt så att de kan nyttjas även av framtida generationer. Hushållning och återbruk av ändliga resurser är en del av god ekonomi.

Nuläge och förutsättningar

Både jord- och skogsbruk förekommer i mycket begränsad utsträckning i Danderyd. I nuläget finns endast en jordbruksverksamhet och inget aktivt skogsbruk. Odlingsbar mark är en begränsad resurs som kan ge livsmedel, energi eller foder. Om jordbruksmarken förvaltas väl kan den generera resurser i tusentals år framöver. I Sverige minskar

arealen jordbruksmark succesivt varje år.⁶

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Miljöbalkens bestämmelser om hushållning med mark och vatten ska tillämpas i planeringen. Enligt 2 kap 6 § miljöbalken ska mark- och vattenområden användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde skall ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning.

I 3 kap. 4 § miljöbalken sägs att Jord- och skogsbruk är av nationell betydelse. Brukningsvärd jord-bruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt till-fredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Det är således jord- och skogsbruksnäringen som är av nationellt intresse, inte enbart marken. Skogsmark ska så långt som möjligt skyddas från åtgärder som försvårar rationellt skogsbruk.

Översiktsplanens konsekvenser

I Danderyd finns ytor med jordbruksmark men dessa bedöms inte påverkas av den nya översiktsplanen. Samtidigt finns det inget ställningstagande i planen som beskriver kommunens vilja kopplat till brukandet av jordbruksmarken, det finns exempelvis ingen riktlinje som säger att förutsättningarna för rationell drift ska värnas eller utvecklas. Ny bebyggelse placeras i första hand i redan ianspråktagna områden intill E18 eller i anslutning till annan bebyggelse. Genom att bygga tätt

6. Jordbruksmarkens värden. Jordbruksverket, 2020.

i kollektivtrafiknära redan ianspråkta områden bidrar planen till att hushålla med marken i den fysiska planeringen. Den nya översiktsplanen bedöms således varken bidra eller motverka en god hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön.

9.2 KOMMUNAL EKONOMI

Nuläge och förutsättningar

Planförslaget konstaterar att kommunen de senaste åren redovisat ett kraftigt underskott i den kommunala ekonomin. Sedan år 2019 ligger fokus därför på att skapa en ”robust ekonomi”. Enligt kommunen har arbetet under de senaste åren varit framgångsrikt vilket har resulterat i en kommunal ekonomi i balans år 2021. Kommunen fokuserar på välfärdens kärna där stora delar av kommunens budget väntas gå till verksamheter för unga och äldre, det vill säga utbildning och äldreomsorg.

Trots vändningen av det ekonomiska läget i kommunen har tillväxttakten på skatteintäkterna dämpats under en längre tid och det finns osäkerheter kopplat till hur skatteintäkterna kommer att se ut i framtiden. Den demografiska utvecklingen i kommunen är en viktig pusselbit i den kommunala ekonomin. Enligt kommunens befolkningsprognos förväntas utvecklingen i kommunen innebära en ökad andel äldre samtidigt som andelen invånare i arbetsför ålder minskar. Detta är risker som kommunen påpekar att man behöver ta i beräkning och bygga buffert för. Danderyd har över tid haft en tillväxt av skattekraften som överstiger ökningen av antalet invånare. Hur den framtida försörjningskvoten kommer att se ut i kommunen beror på hur kommunens

demografi utvecklas. Försörjningskvoten påverkar exempelvis kommunens möjlighet till investeringar inom verksamheterna.

Danderyds kommuns ekonomi är starkt kopplad till ekonomin i resten av landet och det kommunala utjämningsystemet. Kommunen är en stor nettobidragsgivare. Beräkningsmodellen för hur det kommunala utjämningsystemet faller ut varje år påverkas av en mängd parametrar där utvecklingen av landets och kommunernas ekonomi är en sådan.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Kommunens budget för 2021 säger att ett resultatmål på 2 procent av skatteintäkterna (netto) ska eftersträvas. Kommunen ska ha en högre självfinansieringsgrad av investeringar så att kommunen inte ska behöva ta ytterligare lån under 2021.

Kommunallagen 11 kap. 1 § säger att kommuner och regioner ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet.

Översiktsplanens konsekvenser

Den nya översiktsplanen innehåller förhållandevis få konkreta förslag som är direkt kostnadsdrivande för kommunen. Utvecklingen av nya områden ska ske först efter ett kommande utredningsarbete, där kostnader bedöms i senare skeden. Ett flertal idéer för den kommunala transportinfrastrukturen lyfts fram, i första hand förbättrade passager över E18, men även dessa ska utredas ytterligare innan lokalisering och utformning fastställs. Kostnader för sådan infrastruktur kan vara höga. Detsamma gäller förstås en eventuell tunnelförläggning av E18, som Trafikverket skulle ansvara för men som kommunen kommer att behöva medfinansiera.

Ingen större utveckling av nya bostadsområden pekas ut. Sådan utveckling kan annars vara förenad med stora kommunala kostnader för iordningställande av allmän platsmark, förbättring av gator och vägar samt komplettering av teknisk försörjning. Eventuell utveckling av VA-nätet finansieras dock via VA-kollektivets avgifter och påverkar inte den kommunala ekonomin.

Den demografiska utvecklingen kan på sikt påverka kommunens ekonomi avsevärt. Det är dock positivt att kommunen lyfter att en viktig strategisk uppgift i det kommande planeringsarbetet är att planera för boenden som möter de önskemål och behov som äldre men även 30 - 45 åringar har. Detta för att locka just den kategorin som det är brist på i kommunens demografiska fördelning. Fortsatt utredningsarbete kan med fördel inriktas på att klargöra hur kommunen avser att denna planering ska bidra till en mer gynnsam försörjningskvot framöver.

Sammantaget bedöms den nya översiktsplanen i sig varken ge positiva eller negativa konsekvenser för den kommunala ekonomin.

9.3 FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR NÄRINGSLIVET

Nuläge och förutsättningar

Kartläggningar som gjorts visar att företagen i kommunen är nöjda med företagsklimatet. I Svenskt Näringslivs årliga undersökning av företagsklimatet i Sverige placerar sig Danderyds kommun på andra plats av Sveriges 290 kommuner. År 2019 låg kommunen på 14:e plats.

Företagen svarar i enkäten att man de senaste åren sett förbättringar i kommunens service och bemötande till företagen. År 2021 fortsätter arbetet med att utveckla den interna samordningen av näringslivsfrågorna. Dessutom finns ett fokus på att förbättra information om kommunens upphandlingar, stärka samverkan mellan skola och näringsliv och göra insatser för tryggare och säkrare företag.

Kommunens näringslivspolicy för åren 2021–2026 konstaterar att kommunens företag präglas av många småföretagare som har ett behov av både mötesplatser och arbetsplatser. Kommunens geografiska läge möjliggör för nya mötesplatser för coworking-tytor, nätverk och ömsesidigt utbyte för företag i hela Stockholm Nordost. Policyn noterar att sådana möten i Mörby Centrum ger möjligheter för den lokala handeln och besöksnäringen.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Regeringens mål för näringspolitiken är att ”stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag”. I den näringslivspolicy som kommunens antog i december 2020 är det övergripande målet med kommunens näringslivsarbete att genom strategiska

insatser och ökad samverkan förbättra det lokala företagsklimatet i Danderyds kommun.

Översiktsplanens konsekvenser

Den nya översiktsplanen har relativt lite innehåll som direkt påverkar näringslivets förutsättningar i kommunen. Ny bebyggelse för kontor, handel och verksamheter föreslås i första hand i anslutning till E18; vid knutpunkt Danderyd och vid Mörby centrum. Inget av de övergripande målen är inriktat på näringslivets behov, men inriktningen på tillgänglighet, attraktiva stadsmiljöer och goda kommunikationer gynnar nuvarande verksamheter i kommunen och kan bidra till att attrahera nya. Samtidigt anger planen att kommunen vill uppmuntra och möjliggöra entreprenörskap och innovation samt skapa bästa möjliga företagsklimat och att det i kommunen ska finnas förutsättningar för nya företag att växa fram och lyckas. Men i planen ges inga konkreta riktlinjer kopplat till hur den fysiska planeringen ska bidra till detta.

Utbyggnad av fiber och bredband ska finnas med i planeringen för ny bebyggelse, vilket även det skapar nödvändiga förutsättningar för tillväxt. Läget i regionen och tillgången på kvalificerad arbetskraft borde ge goda förutsättningar för näringslivet också framöver.

Planen skulle tydligare kunna lyfta fram de speciella lägesegenskaper som framför allt knutpunkt Danderyd och Danderyds sjukhus har, och sätta områdets möjliga utveckling i ett regionalt perspektiv. RUFS 2050 pekar ut området som ett strategiskt stadsutvecklingsläge. Den mycket höga tillgängligheten, med bil, buss, tunnelbana och Roslagsbana, samt förekomsten av en stor vårdverksamhet med forskningsanknytning skulle tillsammans med anpassad bebyggelseutveckling kunna bidra till näringslivsutveckling med ett högt kunskapsinnehåll. Sammantaget bedöms den nya översiktsplanen varken ge positiva eller negativa konsekvenser för näringslivets förutsättningar.

10 ALTERNATIV

I detta kapitel ges en beskrivning av miljöns sannolika utveckling om planen inte genomförs samt en redogörelse av tidigare avfärdade alternativ. Att planen inte genomförs benämns ofta som det så kallade nollalternativet. För översiktsplaner görs bedömningen vanligtvis mot ett framskrivet nuläge, det vill säga en utveckling i linje med den nu gällande översiktsplanen. En grund för det framskrivna nuläget är dock även att planer, program och beslut som fattats sedan den översiktsplanen antogs gäller.

Bedömningen nedan är baserad på det längsta horisontår som valts i miljöbedömningen, år 2050. Då horisontåret 2030 är kopplat till utredningsområdena som presenteras i förslaget har det året inte använts som horisontår för miljöns sannolika utveckling om planen inte antas.

10.1 MILJÖNS SANNOLIKA UTVECKLING OM PLANEN INTE ANTAS

Om den nya översiktsplanen inte antas, fortsätter den nuvarande översiktsplanen från 2006 att gälla. Samhällsutvecklingen i kommunen kommer då att ske enligt den planeringsstrategi som vid tidpunkten var gällande, samt enligt den övriga områdesutveckling som beslutats efter planens antagande.

Översiktsplan från 2006

ÖP2006 har som vision att kommunen ska utvecklas så att de olika kommundelarna sammanbinds. Genom att utveckla en attraktiv bebyggelse längs E18 kan barriäreffekterna och därmed störningarna från E18 minska. Danderyds identitet som bygger på trädgårdsstadens värden med

en bebyggelse integrerad i naturmiljön ska bevaras. Större utvecklingsområden som pekas ut för fördjupade studier är Knutpunkt Danderyd, området vid Mörby centrum, området öster om det dåvarande tekniska nämndhuset vid E18, Kraftledningsstråket mot Värtan, samt östra delen av Rinkebyskogen vid E18 och väg 262. Planen förordar en förlängning av pendeltågsnätet mot nordost, den så kallade Roslagspilen, delvis för att avlasta vägnätet när befolkningen ökar i nordostkommunerna. Roslagspilen är dock ett utdaterat alternativ då det i samband med Sverigeförhandlingen har beslutats om andra utbyggnadsförslag kopplat till Roslagsbanan.

I första hand ska områden som redan är påverkade ianspråkats för ny bebyggelse. De större sammanhängande naturområdena i Danderyd bevaras.

Samhällsutveckling i övrigt

Givna förutsättningar för såväl nollalternativet som för en utveckling enligt den nya översiktsplanen är bland annat att den pågående klimatförändringen kan antas ge större effekter de kommande decennierna. Vissa samhällsbeslut som påverkar miljöns utveckling gäller också oberoende av planens tillkomst, exempelvis klimatpolitikens åtgärder för ökad elektrifiering, minskad användning av fossila bränslen i transporter och för uppvärmning. Ytterligare sådana program eller andra ingripande samhällsbeslut kan tillkomma fram till år 2050.

Vägtrafiken förväntas öka i kommunen, i första hand till följd av tillväxten i omkringliggande kommuner, och en ekonomisk tillväxt som skapar högre köpkraft och ett högre bilinnehav. Den planering av trafikinfrastruktur som görs av Trafikverket och Region Stockholm

förväntas bli genomförd. Roslagsbanans dubbelspårsutbyggnad fortsätter, och banan förlängs till city.

Exploaterings- och bebyggelsestrycket inom kommunen kommer sannolikt vara av samma storleksordning vare sig den nya översiktsplanen antas eller inte. Var ny bebyggelse tillkommer om en ny översiktsplan inte antas är förstås svårt att spekulera om. En fortsatt utveckling i de goda kollektivtrafikslägena längs E18 kan dock förväntas. Planeringen får antas ta längre tid om en aktuell översiktsplans övergripande beslut och ställningstagandena saknas och frågor kommer behöva processas i senare skeden. Det finns även en ökad risk att en sådan planering kan innebära negativa hälsoeffekter då den gällande översiktsplanen inte innehåller tydliga ställningstagande kring hur hälsoaspekter ska hanteras. Detaljplanering och exploatering fortsätter att ske genom långa processtider med huvudsakligen mindre områden och omfattning oberoende av varandra och med en avsaknad av översiktligt sammanhang. Generellt är risken stor att planer överklagas och detaljplaner pausas.

Miljöns sannolika utveckling utan en ny översiktsplan

Utan en ny översiktsplan saknas beslut och underlag för bebyggelseutveckling i ett flertal av de i den nya översiktsplanen utpekade utredningsområdena.

Då kommunens nu gällande översiktsplan är från 2006 innebär det att den utgår från tidigare lagstiftning. Lagstiftningen har skärpts i många avseenden när det kommer till exempelvis klimatperspektivet genom större tyngd för hur kommuner ska arbeta med ras, risk och skredfrågor i planeringen både för den kommande och befintliga bebyggelsen.

Vattenfrågorna har utvecklats sedan tidigare förslag och förväntas utvecklas ytterligare då kommunen tagit fram vattenplan, dagvattenplan, och riktlinjer för dagvatten. Vidare finns det ett nytt miljö- och klimatprogram i kommunen som tydligt förhåller sig till de globala och nationella målen när det kommer till miljö- och klimatperspektivet. Även för den kommande översiktsplanen finns en tydlig koppling till dessa mål. Överlag tappar en gammal översiktsplan styrning och mycket av det kommunala arbetet riskerar att utgå från andra styrdokument och beslut som fattats därefter. Planeringen blir ryckig då den utgår från underlag som tagits fram under en lång tid och kanske oberoende av varandra. Detta riskerar att den röda tråden i samhällsprocessen försvagas genom en gammal översiktsplan.

Det samlade helhetsgreppet för hantering av befintliga natur- och kulturvärden inom kommunen kommer utan en ny översiktsplan att försvagas över tid, i takt med att den översiktsplan som antogs 2006 uppfattas sakna aktuella eller relevanta ställningstaganden.

Översiktsplan 2006 pekar ut bullersituationen längs E18 i kommunen som ett problem för hälsa och välbefinnande, ett problem som kvarstår om en ny plan inte antas.

Riktlinjerna i ÖP 2006 anger att ny bebyggelse generellt sett ska tillkomma i anslutning till befintlig bebyggelse. Påverkan på naturmiljöer och vatten bedöms därför för nollalternativet bli begränsade. Bedömningen förutsätter att nollalternativets koncentration av ny bebyggelse till redan bebyggd mark fortsätter och att idag orörd naturmark värnas.

Många av de kulturhistoriska värdena i kommunen finns insprängda i, eller utgör en del av den befintliga bebyggelsemiljön. ÖP2006 har tydliga riktlinjer för kulturmiljö, och tillämpas dessa bedöms de negativa konsekvenserna bli små.

Möjligheterna att i kommunen minska klimatpåverkan bedöms vara i stort sett samma i nollalternativet som med den nya översiktsplanen. ÖP 2006 saknar helt beskrivningar om klimatpåverkan. Sedan planen antogs har teknikskiftet inriktat mot elektrifiering tagit fart. Tillsammans med skärpta utsläppskrav på europeisk nivå bidrar detta till att nya bilar under de kommande åren får betydligt lägre direkt klimatpåverkan. Den ökande volymen bilresor totalt motverkar dock denna effekt.

Att bedöma hur riskförhållandena utvecklas i nollalternativet är svårt. Klimatförändringen kommer att öka förekomsten av extrema väderhändelser samt generellt öka temperaturen, minska mängden snö och öka nederbörden. Risker för översvämning kommer att öka, i Danderyds fall i första hand från skyfall. Den gällande översiktsplanen

saknar riktlinjer för klimatanpassning och gör kommunen sämre rustad för klimatförändringen än den nya översiktsplanen.

10.2 AVFÄRDAD ALTERNATIV

En miljökonsekvensbeskrivning ska enligt regelverket resonera kring alternativa utformningar samt avfärdade alternativ. Planarbetet har i alla steg bedrivits med en slutlig struktur som målsättning. Inga alternativa strukturer har diskuterats eller ställts mot varandra. Den nya översiktsplanen överensstämmer i många delar med de inriktningar som lades fast i den gällande översiktsplanen från 2006.

Den viktigaste förändringen jämfört med den gällande planen är att översiktsplanen pekar ut utredningsområden tillskillnad från översiktsplanen från 2006 som pekade ut utvecklingsområden. Utredningsområdena kommer preciseras i ett senare skede i planeringsprocessen, vad gäller omfattning, utformning, utveckling och bevarande för de olika områdena.

Den nya översiktsplanen utgår till stora delar från översiktsplan 2006. Tidigare utpekade utvecklingsområden finns med som utredningsområden i översiktsplanen och de områden som inte längre finns med från översiktsplan 2006 har realiserats. Planen innehåller således inga avfärdade alternativ.

Av det tidigare fyra olika principiella lösningarna för E18/Centrala Danderyd återstår efter ett fördjupat utredningsarbete två alternativ, där en fullständig tunnelförläggning är ett.

Översiktsplanen förordar inte längre ”Roslagspilen” – en förlängning av

pendeltågstrafiken mot nordost. Nu önskar kommunen istället bättre kopplingar genom exempelvis annan spårbunden infrastruktur, men inte pendeltåg, exempelvis tunnelbana till Täby med koppling av röd eller gul linje.

I den första versionen av den nya översiktsplanen presenterades 15 utredningsområden. Efter att planen varit på samråd har dock ett utredningsområde tagits bort och till granskningsskedet presenteras istället 14 utredningsområden. Utredningsområdet som togs bort var område 6 i samrådsversionen av förslaget till ny översiktsplan, Gränsgärdet med omnejd. Anledningen till att detta utredningsområde prioriterats bort var att kommunen genom att identifiera lågpunkter beslutade att detta område istället skulle pekats ut som ett utredningsområde för skyfallshantering.

11 SAMLAD BILD

Nedan sammanfattas bedömningen av den nya översiktsplanens konsekvenser i två perspektiv. Först summeras kortfattat konsekvenserna från kapitel 7–9 i en tabell med en kort sammanfattning. Därefter görs en översiktlig bedömning av på vilket sätt planens genomförande motverkar eller bidrar till att de nationella miljö kvalitetsmålen nås. Den bedömningen är översiktlig, men kan ändå tjäna som ett stöd i en diskussion om den nya översiktsplanens egenskaper och vilka delar som behöver vidareutvecklas i de följande faserna i översiktsplaneprocessen.

I avsnitt 11.3 summeras förslag på kompletteringar eller fördjupningar som kan övervägas i kommande planering.

11.1 KONSEKVENSERNA SAMMANFATTADE

I tabellen nedan sammanfattas bedömningen av den nya översiktsplanens konsekvenser.

Teckenförklaring till tabell 2

Planen bedöms ha stora positiva miljökonsekvenser

Planen bedöms ha små eller måttliga positiva miljökonsekvenser

Planen bedöms varken ha positiva eller negativa miljökonsekvenser

Planen bedöms ha små eller måttliga negativa miljökonsekvenser

Planen bedöms ha stora negativa miljökonsekvenser

Tabell 2. Miljökonsekvenserna sammanfattade.

Avsnitt	Hållbarhetsaspekt	Samlad bedömning	Kommentar
MILJÖKONSEKVENSER			
7.1 MB	Vatten		Planen speglar och anpassas till ett systematiskt och väl förankrat arbete med vattenfrågor. Det saknas dock riktlinjer kopplat till grundvatten. Den begränsade exploatering som planen medger, kombinerat med de åtgärder för rening och fördröjning av dagvatten som beskrivs, bedöms sammantaget innebära positiva konsekvenser för kommunens vatten.
7.2 MB	Natur		Planen medger att relativt lite naturmark tas i anspråk. Det finns en tydlig ambition att värna naturvärden och ekologiska samband. Hur hänsyn ska tas vid utvecklingen av enskilda geografiska områden framgår dock inte. Det medför att möjligheten att styra mot en positiv utveckling för biologisk mångfald inte nyttjas fullt ut, trots att planen har höga ambitioner.
7.3 MB	Bebyggelse, kulturmiljö och landskap		Planen tar stor hänsyn till kommunens kulturhistoriska landskap och värden. Sammantaget bedöms översiktsplanen ge vägledning för hur kommunen avser tillgodose redovisade kulturhistoriska värden. Det framgår tydligt i planen att kulturhistoriska värden ska beaktas i planeringen.
7.4 MB	Klimatpåverkan	 	Planen motverkar i sig inte omställningen till ett mindre klimatpåverkande samhälle. Det är positivt att den föreslagna utvecklingen primärt ska ske i kollektivtrafiknära områden. I planen saknas konkreta uppföljningsbara mål för kommunens klimatpåverkan, men hänvisning finns till andra styrdokument. Sammantaget bedöms planen medföra både små positiva och små negativa konsekvenser för kommunens klimatpåverkan.

SOCIALA KONSEKVENSER

8.1 	Hälsa och livsmiljö		Planen medger huvudsakligen utveckling i anslutning till stora trafikleder som E18 och väg 262. Det medför stora utmaningar kopplat till människors hälsa. Förtätning och ökad framkomlighet för vägtrafiken bidrar även till risk för försämrad luftkvalitet och bullersituation i enskilda områden. Trots tydliga beskrivningar om hur tillkommande bebyggelse kan verka för att mildra bullernivåerna i redan utsatta bostadsområden bedöms planen medföra måttliga negativa konsekvenser för människors hälsa.
8.2	Trygghet och trivsel		Med riktlinjer som säkerställer bevarande av stora rekreationsområden, parker och idrottsanläggningar samt riktlinjer som vägleder hur trygga vägar och kopplingar kan skapas bedöms planen bidra till att stötta en trygg och trivsam utveckling. Sammantaget bedöms planen medföra små positiva konsekvenser.
8.3	Hållbart vardagsliv och levande samhällen	 	Kommun har utmaningar kopplat till demografi. Utmaningarna hanteras inte på ett tydligt sätt i översiktsplanen. Utan en tydlig strategi kopplat till kommunens befolkningsutveckling och ekonomiska förutsättningar påverkas möjligheterna att bibehålla och utveckla närservice på ett sätt som främjar ett hållbart vardagsliv och levande samhällen. Planen har ambitionen att utveckla en större blandning av bostäder inom kommunen, men klargör varken behov eller åtaganden. Planen motverkar inte en positiv utveckling, men hanterar inte kommande utmaningar.
8.4	Inkludering och social sammanhållning		Planen har ambitioner, mål och planeringsinriktningar som kan bidra till en utveckling mot en mer sammanhållen utveckling. Samtidigt lyfts endast vissa perspektiv kopplat till hur utvecklingen ska uppnås. Åtgärder kopplade till behov i enskilda stråk eller geografiska delområden saknas. Sammantaget bedöms planen bidra till en utveckling som varken medför positiva eller negativa konsekvenser.
8.5 	Risikförhållanden inklusive klimatanpassning	 	Behovet av åtgärder för klimatanpassning uppmärksammas, det är positivt att kommunen pekar ut områden för skyfallshantering. Följs planens riktlinjer minskar klimatrelaterade risker påtagligt. Planen medger dock utveckling inom enskilda områden där flera samverkande riskfaktorer identifierats. Riskbilden är positiv för kommunen som helhet, men risker kvarstår i enskilda områden.

EKONOMISKA KONSEKVENSER

9.1 	Hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt		Varsam bebyggelseutveckling i redan bebyggda områden. Inget byggande på jordbruksmark.
9.2	Kommunal ekonomi		Relativt små åtaganden i termer av områdesutveckling, nya offentliga miljöer, teknisk försörjning eller infrastruktur. Planen och övrigt underlag medger ingen mer detaljerad bedömning. Kommunens ekonomi kan på sikt påverkas avsevärt av demografiska effekter, vilken planeringen inte specifikt inriktas på att motverka.
9.3	Förutsättningar för näringslivet		Inga tydliga insatser speciellt för näringslivets utveckling, men inte heller åtgärder eller inriktningar som motverkar en positiv utveckling. Potentialen kopplat till läge och existerande verksamheter vid knutpunkt Danderyd utnyttjas inte fullt ut.

11.2 ÖVERSIKTSPLANEN OCH MILJÖKVALITETSMÅLEN

Det så kallade generationsmålet i den svenska miljöpolitiken är att "...till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser." Arbetet tar stöd i 16 miljö kvalitetsmål. Arbetet med att nå miljö kvalitetsmålen och generationsmålet utgör grunden för den nationella miljöpolitiken. Miljö kvalitetsmålen med preciseringar ska ge en långsiktig målbild för miljöarbetet och fungerar som vägledning för hela samhällets miljöarbete, såväl myndigheters, länsstyrelser, kommuners som näringslivets och andra aktörers.

Av de 16 miljö kvalitetsmålen bedöms tre inte vara relevanta för översiktsplanen, eftersom inriktningar samt föreslagen mark- och vattenanvändning bara i begränsad omfattning påverkar om målen nås, givet de preciseringar som finns. Dessa mål är: Skyddande ozonskikt, Säker strålmiljö och Storslagen fjällmiljö.

För resterande tretton miljö kvalitetsmål görs nedan en bedömning av hur översiktsplanens genomförande påverkar möjligheterna att dessa ska kunna nås. Bedömningen redovisas i Tabell 3 på nästa sida.

Bedömningen illustreras på följande sätt:

Planen bedöms bidra till måluppfyllelse.

Planen varken bidrar eller motverkar möjligheterna att nå målet.

Planen motverkar måluppfyllelse.

Miljökvalitetsmål	Bedömning	Motivering
Begränsad klimatpåverkan		Planen innehåller övergripande mål, inriktning och vägledning för att minska klimatpåverkan i enlighet med det nationella målet. Konkreta och uppföljningsbara mål finns i andra styrdokument och tas fram i efterföljande processer.
Frisk luft		Planen pekar på behovet av att förbättra luftkvaliteten i Danderyd. Samtidigt prioriterar planen framkomlighet för vägtrafiken. Det motverkar målsättningen om att luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.
Bara naturlig försurning		Påverkan sker främst genom kväveoxider från trafiken. Planen är inte tydligt inriktat på att minska biltrafiken även om ambitionen är att kommunens framtida trafikökning ska ske inom hållbara transportmedel som kollektivtrafik eller gång och cykel.
Giftfri miljö		I planen ges flera exempel på hur kommunen ska arbeta för att minimera risken för spridning av giftiga ämnen. Kopplingar till dagvattenhantering, hantering och sanering av förorenad mark, och kravställning i upphandling av byggmaterial och entreprenader uppmärksammas, liksom risken för spridning av föroreningar till följd av ett förändrat klimat.
Ingen övergödning		I planen hanterats vattenfrågorna systematiskt och med höga ambitioner. Hantering av dagvattenuppmärksammas i planen. Åtgärder i den byggda miljön föreslås och krav ställs på att dagvattenplan ska tas fram vid samtliga kommande planskeden.
God bebyggd miljö	 	Många av miljömålets 10 preciseringar återfinns som planeringsinriktningar eller som underliggande motiv för ställningstaganden. Samtidigt föreslås bostäder byggas där det finns risk för ras och skred, risk för översvämning, förhöjda luftföroreningshalter samt höga bullernivåer. Planen har dock åtgärder för att i kommande planarbete hantera sådana de risker som kan uppstå. Utformningen av ny bebyggelse kan i svåra trafikmiljöer bidra positivt till lokala miljöförhållanden, t.ex. genom att ny bebyggelse fungerar som bullerskärm.
Ett rikt växt- och djurliv		Planen medger att en mycket liten del naturmark tas i anspråk vilket är positivt. Svaga gröna stråk pekas ut och en ambition att stärka dessa presenteras. Konkreta riktlinjer för hur naturvärden och samband ska värnas/utvecklas saknas dock. Ny bebyggelse intill E18 kan, utan hänsyn till grönstrukturen, ytterligare öka barriäreffekten mellan Rinkebyskogen och Altorpsskogen. Om åtgärder å andra sidan genomförs i samband med exploatering intill E18 kan i stället de ekologiska spridningssambanden stärkas.
Levande sjöar och vattendrag		I planen hanterats vattenfrågorna systematiskt och med höga ambitioner. Det ges ett flertal exempel på hur kommunen ska arbeta för att förbättra vattenförhållandena i recipienterna.
Hav i balans		I planen hanteras vattenfrågorna systematiskt och med höga ambitioner. Det ges ett flertal exempel på hur kommunen ska arbeta för att förbättra vattenförhållandena i recipienterna. Kusten ses som en tillgång i planeringen och naturreservaten Öarna i Stora Värtan bibehålls och värnas.
Grundvatten av god kvalitet		Planen saknar riktlinjer kopplat till grundvatten. De åtgärder som föreslås för fördröjning av vatten bedöms dock ha positiv effekt även för grundvatten. Förtätning utmed E18 leder sannolikt även till att förorenad mark saneras vilket minskar risken för föroreningar av grundvatten över tid.
Myllrande våtmarker		Våtmarkers värden och funktioner uppmärksammas och översiktsplanen är tydligt om att de ska värnas. I planen beskrivs även att nya våtmarker ska anläggas där det i nuläget saknas.
Levande skogar		Skogens värden och funktioner värnas i planen. Svaga stråk presenteras och en ambition att stärka de ekologiska sambanden finns. Ingen skogsmark tas i anspråk.
Ett rikt odlingslandskap		Planen berör inte i någon större utsträckning odlingslandskapets kvaliteter.

11.3 FORTSATT ARBETE

I arbetet med hållbarhetsbedömningen har behov och utvecklingsmöjligheter identifierats som framstår som viktiga att arbeta vidare i med den fortsatta planeringen, utifrån de övergripande målsättningar som finns för planeringen. Förslag på fortsatt eller fördjupat arbete beskrivs kortfattat nedan, utan inbördes ordning.

Miljöfrågor

- Överväg att ge kommunens vattenplan status som tematiskt tillägg till översiktsplanen.
- Genomför kontinuerlig uppföljning av klimatpåverkan från bygg och anläggning i syfte att minska dess miljöpåverkan genom att i markanvisning och försäljning ställa krav på energieffektivitet samt ett ökat inslag av återbruk och återvinning.
- Utred ekologiska spridningssamband ur ett kommunalt perspektiv och tydliggör vilka områden i kommunen som är viktiga för olika arter/naturtyper.
- Ta fram vägledning för hur gröna ytors mångfunktionalitet kan bidra till att lösa många problem och utmaningar på en plats samtidigt, och hur detta kan tillämpas i detaljplanering och förvaltning av kommunens mark. Arbetet kan med fördel ingå i arbetet med en grönplan.
- Genomför en sociotopkartering som tydliggör hur olika områden i kommunen används och upplevs av kommunens invånare.
- Samla insikter från utredningarna ovan i en kommunal grönplan.
- Kartlägg kommunens tysta områden och ta fram en handlingsplan för hur kommunen planerar att bevara dessa områden.

Sociala frågor

- Ta fram en gångplan för att säkerställa det strategiska arbetet med utvecklingen av gångvägar. Arbete kan kombineras med en ny cykelplan, men hänsyn måste tas till de två trafikslagens respektive behov och förutsättningar.
- Ta fram riktlinjer för bostadsförsörjningen för att tydliggöra hur utmaningar/behov gällande bostadsförsörjning ska bemötas. I programmet bör kommunens prioriteringar även relateras till regionen som helhet. Sådana riktlinjer ska finnas enligt lag.
- Kartera otrygga, och trygga, platser och stråk på en övergripande nivå, som ett stöd för såväl platsutveckling som påverkan på drift och underhåll, t.ex. belysning.
- Ta fram en kommunövergripande strategisk plan för hur demografin och konsekvenser som överkapaciteten av skolor och förskolor ska hanteras, detta kan med fördel ingå i arbete med en lokalförsörjningsplan. Säkerställ att aktuella riktlinjer för bostadsförsörjningen finns i kommunen, och att de kopplas till såväl inomkommunala behov (t.ex. med avseende på demografi) som regionala åtaganden och ansvar.
- Analysera tillgång till olika typer av samhällsservice inom olika områden idag med perspektivet hållbart vardagsliv och komplettera där det finns behov.
- Ta fram vägledning med konkreta förslag på hur tystare och mer trivsamma utemiljöer kan skapas i bullriga utemiljöer, samt hur utemiljöer som idag har god ljudmiljö kan fortsätta att ha det också framöver.
- Ta fram en kommunövergripande analys med riktlinjer för gångavstånd och tillgång till lekparken för befintliga bostäder för att på så vis säkerställa god tillgång i hela kommunen.

Ekonomiska frågor

- Ta fram en kommunövergripande utbyggnadsstrategi som väger kostnader för olika typer av utbyggnad mot befolkningsutvecklingseffekter i termer av ändrade behov och kommunalekonomiska förutsättningar. Strategin kan även belysa den ekonomiska effekten av att göra insatser i olika ordning.

11.4 UPPFÖLJNING AV KONSEKVENSER

Enligt miljöbalkens sjätte kapitel 11§ finns bestämmelser om att de miljökonsekvenser som uppmärksammas i konsekvensbeskrivningen följs upp. Många av de konsekvenser av den nya översiktsplanen som identifierats i denna hållbarhetsbedömning är osäkra och övergripande. Detta beror dels på den långa tidshorisonten som de bedöms mot, dels för att flera frågor endast bör och kan bedömas i sin helhet i kommande, mer detaljerade, planerings- och beslutsprocesser. Därför rekommenderas att ett uppföljningsprogram avseende planens konsekvenser bör upprättas och beslutas. Enligt lagkravet är det endast de betydande miljöaspekterna som ska följas upp. För att främja en hållbar utveckling rekommenderas dock att samtliga betydande

konsekvenser som uppmärksammas i hållbarhetsbedömningens kapitel 7–9 ges plats i den kommande uppföljningen.

Uppföljningsprogrammet bör vara strukturerat så att omfattning, tillvägagångssätt och tidsutsträckning framgår tydligt. Vidare bör programmet även ange vilken förvaltning eller vilket kommunalt bolag som ansvarar för respektive moment i uppföljningen, hur dokumentationen ska göras och till vilken instans som avrapportering ska ske. Uppföljningen bör inte vara begränsad till tillståndsbeskrivningar och effekter, exempelvis luftkvalitet, resvanor, markanvändning. Istället bör uppföljningen även inkludera faktorer tidigare i orsakskedjan, exempelvis inflyttning, tillkommande bebyggelse samt beslut om kollektivtrafiksystemets utveckling. Därigenom säkerställer kommunen att en framförhållning upprätthålls och möjliggör samtidigt att nödvändiga åtgärder för att parera en negativ utveckling kan vidtas innan de negativa effekterna uppträtt.

För att säkerställa kostnadseffektivitet bör uppföljningen av översiktsplanens konsekvenser samordnas med annan pågående uppföljning i kommunen, framför allt uppföljningen av budgeten. Kommunens budget kan även kompletteras med ett separat kapitel tillägnat planens genomförande. Under detta kapitel kan resultatet av uppföljningen löpande redovisas.

12 REFERENSER

Listan innehåller såväl refererat material som övrigt relevant material som använts under arbetet med hållbarhetsbedömningen.

- Friyta för lek och utevistelse för förskolor och skolor, Boverket, 2021.
- Folkhälsomyndigheten – Nationella folkhälsomål och målområden. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/en-god-och-jamlik-halsa-pa-alla-nivaer/tema-folkhalsa-lokalt-och-regionalt-stod/vad-styr-folkhalsopolitiken/nationella-mal-och-malomraden/>
- Jordbruksmarkens värden, Jordbruksverket, 2020.
- Klimatrelaterade risker i översiktsplanering – metodstöd Fakta 2021:3
- Plan- och bygglagen, Plan- och bygglag (2010:900) SFS 2021:788.
- Planera för rörelse! – en vägledning om byggd miljö som stimulerar till fysisk aktivitet i vardagen, Boverket, 2013.
- Regional utvecklingsplan för Stockholm, RUF5 2050, Rapport 2018:10, Region Stockholm.
- Rekommendationer för hantering av översvämning till följd av skyfall – Fakta 2018:2
- Rekommendationer för lägsta grundläggningsnivå vid vattendrag och sjöar i Stockholms län – Fakta 2021:2
- Riktvärden för buller från väg- och spårtrafik vid befintliga bostäder. 2016 (rev. 2017), änr NV.08465-15, Naturvårdsverket.
- Riskhantering i detaljplaneprocessen- riskpolicy för markanvändning intill transportleder för farligt gods. Länsstyrelserna Skånes län, Stockholms län och Västra Götalands län. September 2006.
- Rösjökilen – Upplevelsevärden i Stockholmsregionens gröna kilar – 2:2004, Regionplane- och trafikkontoret, Region Stockholm.
- SLB-analys, luftföroreningskartor (hämtat 2020-12-14) <https://www.slb.nu/slbanalys/luftfororeningskartor/>
- Skyddad natur, kartverktyg Naturvårdsverket.
- Styrdokument dagvatten, Danderyds kommun, antagen 2012-06-11.
- Sverige 2025 – Regional utveckling behöver utbyggd kollektivtrafik, Boverket. <https://sverige2025.boverket.se/regional-utveckling-behover-utbyggd-kollektivtrafik.html>
- Utsläpp av luftföroreningar i Sverige – fördjupad trendanalys av historiska och framtida utsläpp av luftföroreningar. Rapport: 6915. Naturvårdsverket, 2020.
- VISS, Vatteninformationssystem Sverige.
- Översiktsplan 2006, Danderyds kommuns översiktsplan 2006.

WSP är en av världens ledande rådgivare och konsultbolag inom samhällsutveckling. Med cirka 50 000 medarbetare i över 40 länder samlar vi experter inom analys och teknik, för att framtidssäkra världen.

Tillsammans med våra kunder tar vi fram innovativa lösningar för en mänsklig, trygg och välfungerande morgondag. Så tar vi ansvar för framtiden.

wsp.com

WSP Sverige AB
121 88 Stockholm-Globen
Besök: Arenavägen 7
T +46 10 722 50 00

wsp.com

